

Ansvaret på era axlar

En fallstudie av lärarnas tjänstemannaroll i den offentliga förvaltningen

Lovisa Röjd 930826
Emma Wikberger 921118

Abstract

Den offentliga förvaltningen spelar en central roll för det svenska samhället och för demokratins bevarande, vilket ställer höga krav på de som arbetar inom förvaltningens alla nivåer som offentliga tjänstemän. En stor del av de offentliga tjänstemännen kan identifieras som så kallade närbyråkrater, vilka kännetecknas av att de har en nära kontakt med medborgarna och utgör således en viktig del av vårt politiska system. I denna uppsats undersöks lärare som närbyråkrater och offentliga tjänstemän utifrån Lennart Lundquists normativa teori kring tjänstemannarollens utformning och vårt offentliga etos. Syftet med uppsatsen är främst att undersöka hur Lundquists teori förhåller sig i empirin, samt att ta reda på huruvida lärarna har en medvetenhet kring vad det innebär att vara offentliga tjänstemän. Detta har gjorts genom samtalsintervjuer med tre lärare på grundskolor i Lunds kommun. Uppsatsens resultat visade att den teoretiska synen på tjänstemannarollen har medhåll i empirin samt att det finns en medvetenhet kring tjänstemannarollen och de skyldigheter, samt det ansvar, som den medför, även om det också framkommer vissa skillnader och kritiska resonemang. På grund av uppsatsens ringa urval reserverar vi oss dock från att dra några generaliserande slutsatser kring vårt resultat.

Nyckelord: Tjänstemannaroll, offentlig förvaltning, offentligt etos, ansvar, lärare, ekonomivärden, demokrativärden

*Antal ord:*9230

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning.....	2
1.3 Begreppsdefinition.....	2
2 Metod och material	3
2.1 Intervjuer.....	3
2.2 Urval av intervjuobjekt	4
2.3 Kritik.....	5
3 Teori.....	5
3.1 Tidigare forskning.....	5
3.2 Offentliga tjänstemän och förvaltningen	6
3.3 Lundquist	6
3.3.1 Vårt offentliga etos	6
3.3.2 Demokrativärden och ekonomivärden.....	7
3.3.3 Demokratins väktare	8
3.3.4 Tjänstemannens position gentemot lag, överordnade och medborgare	8
4 Resultat och Analys	9
4.1 Lundquist och tjänstemannarollen	9
4.1.1 Motsvarighet i verkligheten	10
4.2 Lundquist och vårt offentliga etos	14
4.2.1 Motsvarighet i verkligheten	14
4.2.1.1 Ekonomivärden	14
4.2.1.2 Demokrativärden.....	16
4.3 Lärarens tjänstemannaroll - ett kall?.....	18
4.3.1 Motsvarighet i verkligheten	18
5 Konklusion.....	20
6 Referenslista.....	22
Bilagor.....	23
Bilaga 1	23
Bilaga 2	28
Bilaga 3	34

1 Inledning

Den offentliga förvaltningen i Sverige är omfattande och spelar en central roll när det gäller fortlevnaden av vårt demokratiska samhälle. Dess maktposition ger incitament till att närmare studera hur de som arbetar och verkar i förvaltningen ser på sin position i det demokratiska systemet, i förhållande till sitt ansvar och uppdrag. De som är verksamma inom denna sektor benämns som offentliga tjänstemän och är ofta förknippade med en roll som utövas på långt avstånd från medborgarna, högt upp i förvaltningen. Vad som dock också är viktigt är att identifiera yrkesverksamma längre ner i förvaltningen som offentliga tjänstemän med lika långtgående skyldigheter och vidsträckt ansvar som tjänstemän högre upp har. Statsvetarna Erik Hysing och Jan Olsson benämner dessa tjänstemän, längre ner i förvaltningen, för närbyråkrater och menar att dessa först och främst kännetecknas genom att de arbetar nära medborgarna. Med tanke på denna nära kontakt till medborgarna, blir närbyråkraterna de offentliga tjänstemän som i slutändan representerar hela vårt politiska system. Deras reella medvetenhet och syn på sin roll får implikationer på hur de i sin tur behandlar centrala begrepp så som ansvar och skyldighet, vilket direkt kan påverka medborgarnas tillit till förvaltningen (Hysing & Olsson 2012, s. 70-72). Den svenska lärarkåren bör identifieras som en av de viktigaste professionerna av närbyråkrater, och därmed också offentliga tjänstemän, i förvaltningen på grund av att de möter medborgare på daglig basis, och är dessutom ansvariga för att lära ut de normer och värderingar som vårt samhälle grundas på. De utbildar barn och ungdomar som kommer att utgöra Sveriges framtid vilket gör att lärarna som offentliga tjänstemän är viktiga att studera.

Det finns en rad olika teorier och idéer om hur en offentlig tjänsteman bör vara och en av de mest framstående inom svensk förvaltningsforskning är statsvetarprofessorn Lennart Lundquist som påpekar värdet av att teoretisera normativt kring ämbetsmannarollens¹ utformning. Lundquist menar att vi måste inse att tjänstemännen är mer än "tekniska experter", då de både arbetar utifrån värden och värderingar samt konkreta lagar, förordningar och regler (Lundquist 1998, s. 51). Lundquist menar att dessa värden utgör syftet till formuleringen av en normativ teori kring hur tjänstemännen bör vara, en teori som grundar sig i något Lundquist benämner för vårt offentliga etos, med demokratiska och ekonomiska värden vilka alla tjänstemän ska förhålla sig till och luta sig emot (Lundquist 1998, s. 53ff).

¹ Lundquist kallar tjänstemännen i den offentliga förvaltningen för ämbetsman. Detta gör han som en politisk markering då han menar att den benämningen ger upphov till ökad självständighet (Lundquist, 1998, s. 19). I uppsatsen kommer vi genomgående att utgå ifrån Lundquists teorier, men vi kommer att referera till hans ämbetsman som tjänsteman (eller roll). Detta då vi anser att begreppet ämbetsman inte är lika vedertaget varken inom eller utom akademien.

1.1 Syfte

Med ovanstående resonemang som utgångspunkt har vi formulerat en undran kring hur en liten del av en yrkeskår inom den offentliga förvaltningen; lärarkåren, förhåller sig till Lundquists teorier.

“En väl utformad ämbetsmannaroll är inte tillräcklig för att vi ska få en bra förvaltning. Det fordras också individer som förmår spela rollen på det önskade sättet. Här ställs krav på personliga egenskaper, utbildning, m.m.” (Lundquist 1998, s. 17).

Citaten ovan kan i viss mån sammanfatta vårt huvudsakliga syfte, då vi håller med om vikten av att de facto veta om våra offentliga tjänstemän, på alla nivåer, förmår spela den önskade rollen, så som Lundquist uttrycker den.

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida ett fåtal grundskolelärare i Lunds kommun är medvetna om vad deras roll som offentliga tjänstemän innebär, samt huruvida de känner ett ansvar för den offentliga förvaltningen på det sätt som Lundquist menar att de bör göra. Vi anser att det antingen kommer att finnas en skillnad mellan hur lärare, enligt teorin bör vara, och hur de faktiskt är, eller så kan de känna igen sig i Lundquists teorier om tjänstemannarollen och innebörden av den. Forskningsansatsen för denna uppsats är att belysa komplexiteten mellan den teoretiska utgångspunkten för den normativa tjänstemannarollen och den empiriska verkligheten.

1.2 Frågeställning

- *Är grundskolelärare i Lunds kommun medvetna om vad deras tjänstemannaroll i förvaltningen innebär?*
- *Hur skiljer sig den teori som Lundquist tillskriver de offentliga tjänstemännen, från hur de själva ser på sin roll?*

1.3 Begreppsdefinition

I vår uppsats två centrala begrepp att användas, vilka vi anser behöver förtydligas närmare. Dessa begrepp är *roll* och *ansvar*, vilka används genomgående i Lundquists resonemang, men behöver definieras ytterligare utifrån vårt eget syfte.

Roll: Vid användningen av begreppet roll syftar vi på Lundquists tjänstemannaroll, vilken besitter en inneboende förståelse för sin maktposition i förvaltningen samt för de skyldigheter som åligger dem. När vi pratar om tjänstemannarollen syftar vi på en roll med förväntningar på sig i form av hur en offentlig tjänsteman och närbyråkrat bör vara. Eftersom att vi tidigare har identifierat lärare som offentliga tjänstemän är det alltså inte den konkreta lärarrollen (som profession) som vi undersöker, utan lärares roll som offentliga tjänstemän.

Ansvar: När vi talar om ansvar i uppsatsen syftar vi på ett ansvar som inte ingår i de skyldigheter som är strikt kopplade till lärarnas profession, så som att följa läroplanen och befintliga etiska riktlinjer. Vi menar snarare den ytterligare dimension av ansvar som följer av att vi definierat dem som offentliga tjänstemän och närbyråkrater. Enligt Lundquist kan detta ansvar uttryckas genom att agera som demokratins väktare samt genom att beakta värdena i vårt offentliga etos.

2 Metod och material

Denna uppsats grundar sig i en teorikonsumerande fallstudie vilken är teoretiskt centrerad främst till Lennart Lundquists bok "Demokratins väktare". Uppsatsen har också teoriprovande ambitioner, då syftet är att undersöka hur lärarna ser på den teori som Lundquist presenterar (Esaiasson m.fl. 2012, s. 40-41). I en teoriprovande studie är det teorin som skall stå i centrum, medan det i en teorikonsumerande är det enskilda fallet som bör centreras. Vi anser att vår studie har en ambition som innebär att både förklara och förstå teorins förankring i empirin, därav är både valet av fall och valet av teori viktiga (ibid). Under uppsatsens gång har vi aktivt jobbat med att applicera delar av Lundquists teori på vårt material, vilket utgörs av intervjuer.

2.1 Intervjuer

Vi valt att utföra så kallade semi-strukturerade samtalsintervjuer med tre lärare vid två olika högstadieskolor i Lunds kommun. Dessa intervjuer utgör således vårt primärmaterial. Den huvudsakliga motiveringen till vårt metodologiska val är att både vår teori och våra frågeställningar karaktäriseras av att de försöker fånga något som inte är fullständigt konkret (Lundquist 1998, s. 75). Studien utgår alltså inte från regelverk eller policys innehållandes konkreta föreskrifter, utan består av värden och normativa tankar kring tjänstemän i offentlig förvaltning, vilket gör att samtalsintervjuer är passande. Denna form av intervjuer underlättar för att fånga intervjuobjektens tankar om hur de själva uppfattar sin värld vilket ger oss tillgång till oväntade och mer komplicerade svar (Esaiasson m.fl. 2012, s. 251-253). För att ytterligare belysa metodvalets lämplighet kan

intervjuerna liknas vid respondentundersökningar, där de intervjuades tankar och svar på frågorna är det centrala. I respondentundersökningar ställs samma frågor till alla intervjuobjekt för att få reda på meningsskiljaktigheter och för att därigenom lättare hitta mönster och samband (Esaiasson m.fl. 2012, s. 228).

För att operationalisera och göra våra teoretiska begrepp mätbara valde vi att förklara dem för de tre lärarna i samband med intervjuerna, vilket gjorde att de kunde sätta sig in i och utgå ifrån dessa resonemang under intervjuernas gång. Varje intervju inleddes med att vi introducerade vår uppsats utgångspunkter, samt förklarade grundläggande centrala begrepp från vår valda teori, för att sedan gå över på ganska breda och inledande frågor. Efter dessa inledande frågor valde vi att dela upp frågorna i ett antal teman, för vilka vi också förklarade centrala teoretiska begrepp. Exempelvis förklarades vårt offentliga etos kortfattat för att sedan följas upp av ett kluster av frågor, kopplade till begreppet. Vi var även tydliga med att understryka vikten av att de intervjuade lärarna skulle tänka vitt och brett, just på grund av att vi var intresserade av att fånga deras tankegångar och känslor kring deras offentliga tjänstemannaroll och värdena i det offentliga etoset. Vi upplyste lärarna om att intervjuerna var anonyma, vilket utgjorde en klar fördel för att kunna uppnå syftet samt för att minimera risken i att lärarna inte skulle våga prata fritt under intervjuerna. Intervjuerna finns i sin helhet bifogade som bilagor.

2.2 Urval av intervjuobjekt

Våra intervjuobjekt utgörs alltså av tre lärare i årskurs 6-9, vilka alla arbetar på offentliga högstadieskolor i Lunds kommun. Lärarna har valts ut genom slumpmässigt urval för att skapa en så stor bredd som möjligt. Från början var tanken att ha ytterligare intervjuobjekt, men urvalet fick begränsas med tanke på den korta tid vi hade tillgodo. Det var dessutom svårt att få tag på fler intervjuobjekt med tanke på lärarnas höga arbetsbelastning. Det är möjligt att de lärare som ställde upp på intervjuerna hade reflekterat mer kring ämnet vi undersöker, än vad lärare som inte ställde upp har gjort, eftersom att de över huvud taget tog sig tid till att medverka, dock är det svårt att avgöra då urvalet skedde slumpmässigt. Vi valde grundskolelärare från offentliga högstadieskolor dels på grund av att vår teori utgår ifrån offentlig verksamhet och dels på grund av att vi har en hypotes kring att grundskolelärare i lägre grad resonerat kring det som är studiens syfte än vad tjänstemän högre upp i förvaltningen har, vilket vi var ute efter. Att undersökningen utfördes på högstadieskolor i just Lunds kommun är på grund av praktiska skäl, då Lund är vår studieort.

2.3 Kritik

Då uppsatsen endast grundar sig på tre intervjuobjekts personliga resonemang försämras dess resultatvaliditet, vilket i sin tur medför att den externa validiteten och generaliserbarheten bör ifrågasättas (Esaiasson m.fl. 2012, s. 57-58). Det mest lämpliga tillvägagångssättet för att förbättra validiteten hade varit att intervjua ett större antal lärare inom Lunds kommun, det mest fördelaktiga och givande vore att intervjua alla grundskolelärare i Lunds kommun. Detta då ett större antal intervjuobjekt hade givit oss ett rikare material och därmed ökat chansen till att kunna dra bättre slutsatser. Vi anser även att studiens syfte skulle kunna lämpa sig för en studie på högre, möjligtvis, nationell nivå, för att på så sätt kunna dra mer generella - eller faktiska - slutsatser om lärares syn på sin tjänstemannaroll i förvaltningen. Trots att vi är väl medvetna om detta generaliseringsproblem, anser vi inte att vår studies ringa omfång utgör något hinder för dess relevans att genomföras, så länge den främst ses som ett incitament för vidare forskning på området och undviker att ha några generaliserade ambitioner av de slutsatser som dras under resultat/analys och konklusion.

3 Teori

3.1 Tidigare forskning

Det bedrivs idag omfattande forskning kring den offentliga förvaltningen och just förvaltningen och skolan är idag ett ämne som drar stor uppmärksamhet i media, och är ett ämne som det dessutom diskuteras mycket om i politiska debatter. Vi är väl medvetna om att det finns ett flertal välkända forskare inom detta ämne, så som Lipsky, Premfors och Rothstein. Statsvetarprofessorn Bo Rothstein menar att den offentliga förvaltningen måste fungera och utformas korrekt, då det är en av det svenska samhällets största tillgångar (Rothstein 2013), vilket vi ser som bevis på att det kommer att vara ett ständigt aktuellt forskningsområde. Ytterligare exempel på tidigare forskning som vi anser värda att nämnas är Anders Fredrikssons avhandling vid Göteborgs Universitet vilken berör lärares tjänstemannaskap ur ett organisationsperspektiv (Fredriksson 2010) och Lars Niklassons rapport från SACO, som berör "den offentliga sektorns kravkonflikter ur skolledares och pedagogers perspektiv" (Niklasson 2001). Anledningen till att vår uppsats utgår ifrån just Lennart Lundquists teorier är på grund av att han har en specifik inriktning i sin förvaltningsforskning gällande den normativa teorin om den offentliga tjänstemannen.

3.2 Offentliga tjänstemän och förvaltningen

Representativiteten i det svenska statsskicket innebär att det är de folkvalda politikerna som tar beslut, vilka sedan tjänstemännen i förvaltningen genomför och följer upp. Tjänstemännen blir därmed centrala för demokratin och bär idag upp ett mycket komplext politiskt system, eftersom det oftast är tjänstemännen som initierar, bereder och slutligen också implementerar de beslut som politikerna tar (Lundquist 1998, s. 24-25). Enligt Premfors m.fl. bygger vårt demokratiska system på att uppdelningen mellan politikerna och tjänstemäns arbetsuppgifter måste vara tydlig (Premfors m.fl. i Hysing & Olsson, 2012, s. 9). Dock är denna normaliserade uppdelning inte alltid lätt att leva upp till. I praktiken tycks nämligen tjänstemännen ha ett betydligt större politiskt inflytande än vad vårt system egentligen tillåter (Hysing & Olsson 2012, s. 10). Det är de offentliga tjänstemännen som lägger grunden för de politiska besluten, vilket innebär att det inte räcker att enbart arbeta utifrån en bestämd arbetsbeskrivning, utan hen måste också balansera och beakta ett antal värden. Demokratiska värden såsom politisk demokrati, rättssäkerhet och offentlig etik innefattar allas rätt till deltagande, öppenhet och rättssäkerhet och bör ses som självklara för tjänstemännen. Ekonomiska värden såsom funktionell rationalitet, kostnadseffektivitet och produktivitet måste också tas hänsyn till (Hysing & Olsson 2012, s. 11 & Lundquist 1998, s. 63). Det offentliga uppdraget är komplext men samtidigt enkelt, och kanske än mer svårhanterligt då offentliga tjänstemän under senare tid måste ta hänsyn till det som Lundquist kallar för ekonomismen, där den offentliga verksamheten tar efter och efterliknar privata företag (Lundquist 1998, s. 10). Att handskas med ekonomivärdenas framväxt utan att inkräkta på de demokratiska värdena kan te sig svårhanterligt, men samtidigt otroligt viktigt, inte minst för den del av förvaltningen som ständigt har kontakt med medborgarna, så som närbyråkrater har.

3.3 Lundquist

3.3.1 Vårt offentliga etos

I regeringsformens två inledande kapitel finns grundläggande moraliska principer vilka speglar utgångspunkten i det som Lennart Lundquist kallar för vårt offentliga etos (Lundquist 1998, s. 60). Tjänstemän bör agera och handla utifrån detta etos och Lundquist menar att de värderingar som inryms här bör ligga till grund för alla offentligt anställda tjänstemän. Etoset innehåller en uppsättning fundamentala föreställningar, idéer och värden kring hur vårt samhälle bör styras (Lundquist 1998, s. 53). Dessa värden är relativt fasta och bör inte förkastas eller ersättas utan vidare, men de kan däremot skifta över nationer och kulturer. I Sverige har det under många århundraden funnits förklaringar i den svenska författningen som beskriver något som liknar Lundquists

offentliga etos vilket tyder på att dessa idéer alltså funnits under en lång tid och varit allmänt vedertagna (Lundquist 1998, s. 56-57). Vårt offentliga etos delar Lundquist in i två uppsättningar värden, där demokrativärden och ekonomivärden separeras från varandra. Rent generellt beaktas demokrativärdena mest inom den offentliga sektorn, medan ekonomivärdena behandlas i både offentlig och privat sektor. Lundquist understryker mycket tydligt att "ämbetsmannen har skyldighet att i varje ögonblick av sin tjänsteutövning beakta samtliga värden i vårt offentliga etos" (Lundquist 1998, s. 64). Vårt offentliga etos måste således genomsyra hela den offentliga förvaltningen, vilket innebär att alla dimensioner av anställda bör räknas in. Det är alltså inte bara tjänstemän högre upp i förvaltningen som måste beakta värdena, utan det är minst lika viktigt för de tjänstemän som arbetar som närbyråkrater (Lundquist 1998, s. 53).

3.3.2 Demokrativärden och ekonomivärden

Som ovan nämnt delas vårt offentliga etos upp i demokratiska och ekonomiska värden och Lundquist anser att de ekonomiska värdena måste tillgodoses i båda samhällets sektorer (privat och offentligt), medan de demokratiska värdena snarare tillhör den offentliga sektorn. Därmed utgör de demokratiska värdena en otroligt viktig utgångspunkt för förvaltningen och det demokratiska systemet (Lundquist 1998, s. 63). De demokratiska värdena återfinns först och främst på central nivå i förvaltningen, medan ekonomivärdena blir allt mer omfattande ju längre ned i hierarkin vi tittar (Lundquist 1998, s. 153). För att teoretiskt förklara dessa värden närmare, menar Lundquist med *politisk demokrati* att förvaltningen skall vara demokratisk i sina processer och i utförandet av sitt agerande. Detta innebär att förvaltningen skall representeras av medborgarnas röster i allmänna val, att medborgarna skall ges möjlighet att delta i förvaltningsprocesserna, att förvaltningen är öppen gentemot medborgarna kring information samt att medborgarnas fri och rättigheter beaktas. Det innebär också att förvaltningen skall beakta krav från lagen samt politikernas vilja och folkets val (Lundquist 1998, s. 91-92). *Offentlig etik* består enligt Lundquist huvudsakligen av allmän etik i tillämpning av regler och lagar på rätt sätt. Det finns också en rolletik som innefattar ett regelverk för specifika roller i förvaltningen och en relationsetik vilken består av regler för tjänstemannens relation till andra aktörer, så till exempel politiker och överordnade (Lundquist 1998, s. 93). Det sista av demokrativärdena är *Rättssäkerhet* vilket innebär att medborgarna skall vara skyddade mot orättvisor och partisk behandling (Lundquist 1998, s. 102).

På senare tid har det som Lundquist kallar för ekonomismen fått stort genomslag inom den offentliga sektorn. Ekonomismen innebär att organisationsformer från privata företag överförs till offentlig sektor där begrepp såsom produktivitet, kostnadseffektivitet och marginalisering används allt oftare. Dessa ekonomivärden är något som tjänstemannen måste beakta i allra högsta grad. Dock menar Lundquist att ekonomismen

utgör en fara för de demokratiska värdena i samhället, då delar av vårt offentliga etos försvunnit ur tjänstemannens behandling (Lundquist 1998, s. 136-138). De ekonomiska värdena utgör enligt Lundquist idag en allt för övergripande del i debatten, och han redogör därför enbart för dem relativt översiktligt i sin teori. De består som ovan nämnts av funktionell rationalitet, kostnadseffektivitet samt produktivitet. Han förminskar inte dess innebörd för tjänstemannen, men menar snarare att det är viktigt att skapa lika stort utrymme för båda delar i vårt offentliga etos, och i dagsdebatten fokuseras idag snarare de ekonomiska värdena än de demokratiska (Lundquist 1998, s. 63).

3.3.3 Demokratins väktare

Tjänstemannen skall inom offentlig förvaltning enligt Lundquist agera som demokratins väktare vilket innebär att hen både skall implementera och bereda politiska beslut, lagar och regler, samt ansvara för att relationen mellan det offentliga och samhällsmedborgarna fungerar. Enligt Lundquist bör samhällsmedborgarna ses som demokratins herrar, vilka tjänstemännen skall tjäna utifrån värdena i vårt offentliga etos (Lundquist 1998, s. 72-74). När tjänstemännen ser till att samhällsmedborgarna får ta del av information och de beslut som fattas i förvaltningen, samt främjar att besluten som tas är i enighet med vårt offentliga etos, spelar de rollen som demokratins väktare (Lundquist 1998, s. 264). För att kunna agera som väktare och verka för att implementera politiska beslut i enlighet med medborgarnas vilja måste tjänstemännen enligt Lundquist ha ett visst handlingsutrymme. Det går inte att fullfölja alla regler och lagar på samma sätt på förvaltningens alla nivåer, men utgångspunkten är att följa de normer och värden som föreligger i vårt offentliga etos (Lundquist 1998, s. 237).

3.3.4 Tjänstemannens position gentemot lag, överordnade och medborgare

Tjänstemannarollen finns på alla nivåer inom den offentliga sektorn, och enligt Lundquist går det att peka på vissa likheter mellan dessa nivåer, såsom mångfald, komplexitet, mångtydighet. Dock finns det en stor variation i vad som prioriteras. Tjänstemannarollen bör ses ur flera perspektiv, då offentligt anställda dels har en relation till lagen, en annan till sina överordnade och en tredje till medborgarna. Till lagen bör tjänstemannen visa lydnad, till överordnade lojalitet och till medborgarna hänsyn. Dessa relationer bör beaktas och vårdas i lika stor utsträckning, dock förekommer det att tjänstemannen ställs för situationer då kraven från de olika relationerna strider emot varandra (Lundquist 1998, s. 105-106). I dessa situationer, när oegentligheter uppstår eller när tveksamheter förekommer är det viktigt att tjänstemannen vågar uttrycka sina åsikter och visa civilkurage. Det krävs då att tjänstemannen känner trygghet och är medveten om vilka följder uppmärksammandet av oegentligheter kan få (Lundquist 1998, s. 192). I dessa

situationer är det också viktigt att tjänstemannen lämnas handlingsutrymme till att agera på ett sätt som är i enlighet med vårt offentliga etos. Att lyda lagen och att vara lojal mot sin överordnade måste såklart vara prioriterat, men när detta går emot värdena i vårt offentliga etos (så som likabehandling eller öppenhet) ställs tjänstemannen inför en mycket komplex situation där hen måste göra en bedömning utifrån etik, moral, rätt och fel. Att agera i rollen som närbyråkrat är vid dessa komplicerade situationer extra viktig då närbyråkratens möte med medborgaren lägger grunden för medborgarens bild av hela förvaltningen - indirekt för den legitimitet som medborgaren skapar för hela regimen (Lundquist 1998, s. 125).

4 Resultat och Analys

Vår analys är indelad i tre avsnitt, vilka kan sammanfattas som lärarnas syn på sin offentliga tjänstemannaroll i förvaltningen, lärarnas syn på vårt offentliga etos samt ett avslutande avsnitt som behandlar en kritisk diskussion som lärarna förde kring vår teoretiska utgångspunkt. Varje avsnitt inleds med en kortare återkoppling till Lundquists teorier relevanta för avsnittet, och analyseras sedan utifrån vårt insamlade intervjumaterial. Avsnittens resultat sammanställs under kapitel 5; Konklusion. Anledningen till denna avsnittsindelning är att intervjuernas utformning byggdes upp på samma sätt. Vi har valt att aktivt redovisa intervjumaterialet i form av citat under analysens gång för att öka intersubjektiviteten samt för att underlätta för läsaren.

4.1 Lundquist och tjänstemannarollen

I boken "Demokratins väktare" resonerar Lennart Lundquist kring tjänstemännen i den offentliga sektorn och deras komplexa situation. Samtidigt som tjänstemännen är mycket centrala för bevarandet av demokratin, bär de upp hela vårt politiska system och tillskrivs därmed stort ansvar (Lundquist 1998, s. 24-25). Som tidigare nämnts, skall de offentliga tjänstemännen agera som demokratins väktare och uppträda i form av tjänare till medborgarna. De bär ett ansvar för att vår demokrati fungerar vilket enligt Lundquist är på grund av att andra aktörer i samhället saknar den kontinuitet och insikt som tjänstemännen besitter (Lundquist 1998, s. 72). Lundquist befäster att den offentliga sektorn, på grund av sin stora makt, måste styras av speciella värden, och det är därför som tjänstemännen måste förstå sin makt och sin ansvarsposition, både i förhållande till överordnade, till lagen och till medborgarna. Utifrån dessa tre förhållanden är det viktigt att tjänstemannen beaktar vårt offentliga etos och utgår ifrån de värden som finns där om eventuella krav skulle ställas emot varandra (Lundquist 1998 s. 105ff.).

4.1.1 Motsvarighet i verkligheten

I det här avsnittet har vi frågat de intervjuade lärarna om just detta; hur de själva ser på sin egen tjänstemannaroll i den offentliga förvaltningen, hur de ser på hur långt deras ansvarsomfattning sträcker sig, samt huruvida de anser sig ha en relation till innehållet i begreppet demokratins väktare. Intervjuerna inleddes med att vi frågade lärarna hur de såg på sig själva i sin roll, alltså om de uppfattade sig själva som anställda på en kommunal arbetsplats, eller som tjänstemän i en förvaltning. Det visade sig att alla tre lärare hade reflekterat över frågan och kunde besvara den, och det framgick att de såg på sig själva mer som en tjänsteman än "bara" en anställd lärare i kommunen.

L1: - "Oja, och att man är del av en helhet, och att man är del av en tradition, och en historia kring utbildningsuppdraget liksom".

L3: - "Det... jag har faktiskt funderat på det, för att ibland när man gör vissa enkäter så står det "är du tjänsteman eller är du anställd", och liksom, jag tänker att ja... vad är jag egentligen, förutom slav då? Men jag ser mig nog som tjänsteman ändå, för att det är ändå det här med att ansvarskänslan är stark och jag tycker att jag har ett så pass viktigt jobb att jag nog kan kalla mig för tjänsteman i kommunen".

Genom citaten förstår vi det som att lärarna placerar in sig själva som tjänstemän i förvaltningen och att känslan av att "bara" vara anställd inte är överordnad. Lärarna kan tydligt relatera till att deras profession har en ytterligare dimension, i form av Lundquists teoretiska tjänstemannaroll, vilket innebär att de inte känner igen sig i relationen som enbart anställd → arbetsgivare. Under intervjuerna läste vi upp ett citat från Lundquist som vilket lyder: "Ändå har otvivelaktigt den offentliga tjänsten en särskild karaktär som gör att man inte utan vidare kan applicera vardagslivets eller affärsvärldens regler på den" (Lundquist 1998, s. 21). Detta citat ger ett sken av att det offentliga är något speciellt och alla de intervjuade lärarna uppgav att de kunde förhålla sig till att den roll de innehar, får automatiskt vidare skyldigheter, på grund av kopplingen till den speciella sektor de verkar i.

Vi uppmärksammade också att lärarna ett flertal gånger refererade till sina arbetsuppgifter och sitt arbete som ett "uppdrag", vilket vi anser tyder på att de snarare ser på sitt arbete som ett offentligt uppdrag med vidare arbetsuppgifter och långtgående ansvar, än bara som ett jobb. Vi menar och tolkar detta som att det är på det sätt vi talar om och kring vår verklighet som bidrar till hur vår verklighet faktiskt slutligen blir. Då de intervjuade lärarna aldrig refererar till läraryrket som sitt jobb ser vi som ett tecken på att det finns en inneboende känsla för tjänstemannarollen och uppdraget i den offentliga förvaltningen som helhet.

Lundquist tillskriver generellt sett tjänstemännen ett omfattande samhällsansvar, vilket delvis innebär att delta aktivt i förvaltningens processer och att ha en känsla för

att det åligger dem att uppmärksamma oegentligheter. Det framgår också av Lundquists teorier att ansvaret för tjänstemännen i offentlig förvaltning ska vara detsamma på alla nivåer (uppåt-nedåt i hierarkin). Under intervjuerna framgick det att lärarna alltså höll med om, och accepterar, att deras tjänstemannaroll bör tillskrivas mycket ansvar, men då frågan diskuterades närmare och vi gick djupare in på deras resonemang kom det fram att denna ansvarskänsla kanske snarare finns rotad i deras personligheter, än i deras tjänstemannaroll.

L1: - "Ja, jag har nog det mer som person egentligen".

L2: - "Det är nog lite personlighet tror jag, det är såhär att jag har träffat andra som liksom har sagt att ja, 'men hon är lärare, för att hon ska förklara allting jätte grundligt', så liksom, det är lite kul, men det tror jag nog att det följer med en".

Detta tyder på att de kanske egentligen inte ser ansvarskänslan kopplad till tjänstemannarollen, utan snarare besitter känslan i sin personlighet. Det är svårt att säga vad det här innebär, men det kan ses som oroväckande, eftersom att ansvarskänslan kanske inte infinner sig i alla de personligheter som utövar läraryrket eller är offentliga tjänstemän. Vi anser att det vore bättre om intervjuerna hade visat på att lärarna hade kopplat sitt ansvar mer till sin roll än till sin personlighet, eftersom att det inte kan ses som tillräckligt att "hoppas på" att varje tjänsteman besitter denna ansvarskänsla ändå. Lärarnas resonemang kring denna fråga kan tyda på en avsaknad av teoretisk förankring i empirin, då Lundquist menar att detta ansvar måste vara kopplat till tjänstemannarollen och det får inte lämnas utrymme till att tjänstemännens personligheter skall styra över till vilken grad de anser sig ha ansvar och skyldigheter. Vi förstod det som att lärarna inte direkt kunde känna igen sig i att vara demokratins väktare, så som Lundquist anser att en offentlig tjänsteman bör göra. Visst ansåg de att de på grund av sin tjänstemannaroll hade ett långtgående ansvar, och skyldigheter att förhålla sig till genom att tjäna medborgarna, men att Lundquists resonemang, så som vi presenterade det, sträckte sig för långt.

För att diskutera tjänstemannarollen vidare, och göra skillnad på rollen inom det offentliga, som alla tjänstemän inom förvaltningen har, och lärarrollen, frågade vi huruvida det finns några greppbara riktlinjer i lärarutbildningen eller läroplanen som diskuterar deras tjänstemannaroll. Denna fråga bemöttes med svar som tydde på att de inte kommer ihåg vad lärarutbildningen tar upp och L3 uttryckte sig som att "...vi har ju inte fått direktiv egentligen så, kring detta ansvarstänk...". När vi ser till läroplanen finner vi endast direktiv kring hur lärare och framförallt hur skolan, skall agera i förhållande till elever, och till hur undervisningen skall bedrivas. Vi menar att det helt saknas avsnitt som behandlar lärarens tjänstemannaroll som en separat del, där exempelvis etik, förhållningsregler och ansvar bortom eleverna och den generella undervisningen diskuteras, alltså det som Lundquist benämner som samhällsansvar (Lgr 2011). Dock har Lärarnas Riksförbund sammanställt ett antal etiska riktlinjer, vilka

lärarna bör förhålla sig till utöver det som finns i läroplanen. Däremot diskuterar dessa riktlinjer endast lärarnas roll ur klassiska etiska dilemman på exempelvis arbetsplatsen, alltså finns ingen koppling till det offentliga och deras roll som tjänsteman (Lärarnas riksförbund 2006).

När vi under intervjuerna diskuterade tjänstemannarollen ur ett organisationsperspektiv så framgick det att lärarna inte trodde att synen på deras roll skulle skifta om skolans huvudmannaskap hade innehaft av staten i stället för kommunen. Vi undrade om ett förstatligande av skolan, i förhållande till tjänstemannarollen, skulle innebära högre status för dem själva och kanske också mer samhörighet inom lärarkåren. Detta var dock inga argument de själva framhöll som en anledning, utan de menade snarare att ett förstatligande av skolan skulle innebära gynnsamma resultat för skolan som organisation, i form av högre likvärdighet, och därmed alltså inte direkt påverka hur de såg på sin egen roll. L1 menar att det förmodligen inte spelar så stor roll vem det är som är huvudman för skolan, hen hade förmodligen sett på sin roll på samma sätt. L2 uttryckte det som att det snarare är för likvärdigheten och för att minska risken att kommunens budget får styra över pedagogiska och demokratiska värden. Även L3 ansåg att rollen skulle förbli densamma, men att styrningen av skolan skulle stramas upp.

L3: - "För kommunen har för stor makt, det sitter inkompetenta människor som fritidspolitiker håller jag på att säga, nu är jag jätteelak, men liksom, och så ska de sätta sin stämpel på saker och ting och så kan det bli hur som helst".

De åsikter som lärarna uttryckte kring detta tyder på någonting som inte är närvarande i debatten om lärarnas yrkesroll idag. I frågan kring på vilket sätt läraryrket ska få högre status så argumenteras det ofta för att förstatligandet av skolan utgör ett tillvägagångssätt som skulle lyckas med just detta. Våra intervjuade lärare, som jobbat en längre tid i den offentliga skolan, relaterar dock inte direkt till detta, utan framhåller som sagt förstatligandet av skolan som någonting som snarare bör göras ur ett demokrati- och likabehandlingsperspektiv. Eftersom vår diskussion handlar om just tjänstemannarollen så är denna slutsats intressant, på så sätt att den ger uttryck för en diskrepans mellan dagens debatt och våra intervjuade lärares åsikt i frågan om hur deras roll kan nå en progressiv utveckling.

De intervjuade lärarna trodde inte heller att deras tjänstemannaroll och syn på ansvar skulle förändras om de har arbetat i privat istället för offentlig sektor. Även här framgick det ett resonemang kring att synen på tjänstemannarollen och det ansvar som kommer med den ligger mer i deras personlighet och verklighetsuppfattning, än i vilken sektor deras roll verkar. L3 menar att ansvaret för att agera som demokratins väktare väger lika tungt för de som arbetar inom privat sektor, alltså att det ligger i tjänstemännens personligheter. Detta är alltså inget de funderar över bara för att de är lärare. Lundquists teori betonar den offentliga sektorns särskilda ställning, men detta

verkar inte var något lärarna förhåller sig till, utan menar att känslan för rollen inte är kopplad till vilken sektor de arbetar i. Med tanke på dessa frågor och den diskussion vi hade om tjänstemannarollen sett ur ett organisatoriskt perspektiv, kom vi in på huruvida lärarnas roll var föränderlig eller konstant, dels sett över tid, och dels i frågor om politiska skiften. Här svarade alla på liknande sätt, eller hade åtminstone snarlika uppfattningar. Enda gången då deras roll som lärare kunde skifta var när Skolverket kom med nya läroplaner eller betygssystem. L2 menar att det i Lunds kommun finns en övergripande konsensus om att satsa på skolan, att det över tid kan skifta lite i småsaker, men att deras roll överlag är konstant.

L3: - "Det är också ganska konstant, alltså, vi håller skeppet flytande, oavsett vad de hittar på, det är väl ungefär så, sen så finns det ju vissa politiker som försöker liksom hitta på saker, men jag tycker inte att det märks sådär jättemycket..."

Vi uppfattar det alltså som att deras roll per se är relativt fast, och vi kom fram till att detta inte verkar vara någonting som de intervjuade lärarna har reflekterat över, annat än då det kommer nya direktiv från Skolverket.

Lundquist menar att det ligger i tjänstemannarollens ansvar att agera vid eventuella oegentligheter, alltså att det ingår i tjänstemännens uppdrag att uppmärksamma när något är fel. Då vi frågade L1 huruvida hen anser att det ligger i sin tjänstemannaroll att uppmärksamma fel på arbetsplatsen svarade hen att:

"Ja, ja men det får jag nog säga, alltså, jag har ju ett uppdrag som jag ska utföra, och är det någonting som jag anser inte är bra, så är det klart att jag kan reagera på det, absolut".

L2: - "Ja det tycker jag väl ligger i tjänstemannarollen, på samma sätt som jag ... jag tycker att om man jobbar inom vård och omsorg och något är fel, att man ska liksom uppmärksamma det. Vi är här för elevernas skull..."

Lärarna föreslog en rad olika åtgärder, möjligheter och tillvägagångssätt för att uppmärksamma när något är fel i förvaltningen, inom utbildningen eller på arbetsplatsen. Det verkade även finnas en relativt gemensam klarhet kring vart de skulle vända sig i den här typen av ärenden. Lärarna kopplade sitt ansvar att säga till när något är fel till sin tjänstemannaroll och påpekade att det inte fanns några tveksamheter om att detta ingick i deras uppdrag. Detta ser vi som ett tecken på det som Lundquist benämner för civilkurage. Däremot upplevde vi att de gemensamt kände att de sällan fick gehör eller genslagslag i de frågor som uppmärksammades. L3 menar att trots att man, som hen uttrycker det, gör små kupper, är det mycket märkligt hur saker och ting får fortgå, även om hen menar att de har sagt ifrån tusen gånger. L3 påpekar vidare att "Där känner jag att jag inte har någon makt alls, eller ja, vi, vi är ju flera i kollegiet som ...". Detta ser vi som

ett gott tecken på att det verkar finnas en motsvarande syn i verkligheten på hur en tjänsteman bör agera vid oegentligheter, då de intervjuade lärarna känner ett ansvar för att uppmärksamma fel och i mångt och mycket även vet hur de praktiskt ska eller kan gå tillväga. Däremot var det tydligt att lärarna inte verkar känna någon känsla av att tjänstemän högre upp i förvaltningen (eller på arbetsplatsen) ger något gensvar för deras förslag på förbättringar eller protester mot saker de uppfattar som fel. Det är svårt att dra några slutsatser kring detta men självfallet är det någonting som bör ses som oroväckande då en mättnad av att ta sitt ansvar och att säga till rimligtvis bör infinna sig om inte gensvar från andra tjänstemän i förvaltningen ges.

4.2 Lundquist och vårt offentliga etos

Lundquist anser att tjänstemän inom den offentliga förvaltningen skall handla och agera efter vårt offentliga etos vilket innehåller relativt fasta demokratiska och ekonomiska värden. Som tidigare nämnts består ekonomivärdena av produktivitet, funktionell rationalitet och kostnadseffektivitet och demokrativärdena av rättssäkerhet, offentlig etik och politisk demokrati. Viktigt är att båda dessa värden beaktas i lika stor utsträckning i offentlig sektor, och att det ena värdet inte överordnas det andra (Lundquist 1998, s. 62-63).

4.2.1 Motsvarighet i verkligheten

I det här avsnittet har vi frågat lärarna hur de förhåller sig till värdena i vårt offentliga etos utifrån sin tjänstemannaroll. Vår undran har främst gällt hur ekonomi- och demokrativärdena hanteras och hur de yttrar sig i deras arbete, hur de samspelar med varandra samt huruvida lärarna aktivt resonerat kring dessa värden. Då vår uppsats handlar om hur dessa värden tar sig uttryck i empirin; det vill säga, i det här fallet skolan, så uppenbarar sig de ekonomiska värdena främst genom större klasser, ökad arbetsbörda och krav på högre produktivitet medan de demokratiska värdena främst omformuleras till undervisningens tillvägagångssätt, styrdokumentens riktlinjer och allmänt uppförande. Dessa två värden kommer nedan att behandlas separat för att tydliggöra analysen av dem, samt på grund av att det var också så de behandlades under intervjuerna.

4.2.1.1 Ekonomivärden

Under intervjuerna framgick det mycket tydligt att ekonomivärdena som teoretiskt koncept var något alla lärare kunde relatera till. De hade lätt att förmedla hur dessa värden praktiskt tog sig uttryck i deras rollutövning och i deras dagliga uppdrag gentemot eleverna. Det visade sig dock att alla lärare kände sig begränsade när det kom till hur de skulle vilja vara i sin roll, gentemot hur ekonomivärdena kräver att de agerar i sin roll.

L1: - "Ja, jag känner mig begränsad. Och det är allt ifrån, om jag visste att jag hade fler lokaler, mer möjligheter både i tid och rum, det måste inte vara i pengar, utan verksamheten som sådan som ger mig olika möjligheter, skulle jag vara mer flexibel, varierad i mitt arbete, vilket absolut hade varit gynnsamt för eleverna".

L3: - "Ja, jag skulle vilja ha mindre administration, mer tid till att planera, mer tid framför allt till att planera med kollegor, som det är nu så möts vi i korridoren, för att det schemamässigt är omöjligt, så det skulle jag vilja".

Ovanstående citat visar hur ekonomivärden i förvaltningen tar sig uttryck i lärarnas arbete. Med tanke på kraven på ökade administrativa uppgifter drar vi slutsatsen att det handlingsutrymme närbyråkraten, och därmed läraren, bör ha, har minskat med tanke på det som Lundquist kallar för ekonomismens intåg. L1 tar också upp exemplet med klasstorleken som en ekonomisk fråga och menar att det hade varit en avgörande skillnad i undervisningen om det hade varit tjugo istället för trettio elever. Hen menar att det alltid är ekonomiska argument som ställs emot. Vi tolkar det som att det är viktigt att ekonomivärdena är närvarande, men samtidigt så påverkas lärarnas utövning av rollen i allt för stor utsträckning. Vi förstår det som att lärarna skriver under på vikten av att budgeten hålls och måste tas i beaktning, men att de vid närmare eftertanke menar att de upplever ekonomivärdena allt för påträngande och att dessa påverkar deras yrkes- och tjänstemannarollutövning på allt för många plan. Lärarna upplever alltså att ansvaret för verkställandet av verksamhetens budget åläggs dem i allt för hög utsträckning. De anser sig ha ett högre ansvar för att få skolan att gå runt rent ekonomiskt, än vad tjänstemän högre upp i förvaltningen har och att detta blir en påtvingad uppgift vilken de måste handskas med för att få fortsätta utöva sitt uppdrag. Det ansvar som ekonomismen medför måste de alltså ta på bekostnad av sin egen tjänstemannarollsutövning, då de exempelvis måste prioritera bort delar av det offentliga uppdraget.

L1: - "Jag tänker att det är vi som skall leva upp till det va, och leverera det här i verksamheten och det är inte säkert att dem längre upp i hierarkin, att de är medvetna alltid om vad det innebär, det jag menar är att det är vi som har ansvar för att se till att allt funkar 'på riktigt'".

L3: - "Att de sitter och vänder papper och trycker på sina datorer, och skall få balansen att gå ihop, medan vi sliter här på golvet, det var därför jag sade slav innan, för det är lite så man känner sig ibland. Här händer saker, här uppe och så är vi här nere och försöker få saker att gå ihop, till trots liksom, det är lite sisyfos många gånger faktiskt, men man får ju inte ge upp, fast när man fick det orangea kuvertet, så är det faktiskt nästan snudd på att man gör det".

Lärarna verkar uppfatta det som att det beslutas om de ekonomiska värdena på en högre nivå i förvaltningen, vilken de ej har tillgång till, men att det sedan är de själva som får ta av sin tid för att faktiskt se till att det går runt. Trots att vi tidigare i uppsatsen konstaterat

att lärarna identifierar sig som offentliga tjänstemän, så finns det alltså en ganska tydlig distans mellan tjänstemän som närbyråkrater och tjänstemän högre upp i förvaltningen när det gäller budget- och ekonomifrågor. Detta resonemang är också i enlighet med Lundquists teori som innebär att de ekonomiska värdena blir allt mer omfattande längre ner i förvaltningen, och att det är tjänstemän längre ner i hierarkin som måste tackla alla de svårigheter som kan följa med snäva ekonomiska riktlinjer.

4.2.1.2 Demokrativärden

Det framgick under intervjuerna att demokrativärdena var den del av vårt offentliga etos som lärarna såg som drivkraft i undervisningen och utövningen av sitt jobb, vilket var helt enligt vår förståelse. När lärarna resonerade kring hur dessa demokratiska värden tar sig uttryck menade alla lärare att de ständigt finns i deras arbete, både i undervisningen, i bemötande med elever, föräldrar och kollegor samt i det allmänna uppförandet och agerandet.

L1: - "Jag tänker att de här värdena ska genomsyra allting va, i mitt bemötande av elever, i min undervisning, i kontakt med hemmet och sådär så ska de finnas. Strävan efter att göra detta så bra som möjligt, få eleverna att känna sig trygga, att liksom stå upp för respekt och sådär mellan eleverna, och också i själva undervisningsarbetet, att det ska genomsyra, och det gör det, på nått sätt känns det som man har det i ryggmärken, det gäller att man kämpar med de frågorna, men att det sker automatiskt".

Lärarna hade en mycket tydlig relation till det teoretiska konceptet som vi presenterar gällande demokrativärdena, och det märktes generellt under samtalen att just dessa värden driver dem framåt i sin vilja att progressivt utvecklas i sin roll. Demokrativärdena i skolan är en naturlig del i det dagliga arbetet och konsensusen som rådde var att eftersom dessa värden tydligt finns formulerade i både skollag och andra styrdokument, känner sig lärarna trygga att utöva och förmedla dem, till skillnad från de ekonomiska. Då vår ambition i mångt och mycket är att se hur det teoretiska ramverk som Lundquist presenterar förhåller och yttrar sig i lärarnas tjänstemannaroll, så tyder de intervjuade lärarnas resonemang på ett positivt utfall i förhållande till teorin.

Vid en diskussion om vilket av de två värdena i vårt offentliga etos som betonades mest var det tydligt att ekonomivärdena många gånger var överordnade de demokratiska. L2 uttryckte det som:

L2: - "Det är liksom inte så att de inte bryr sig om demokrati, men det är underordnat, så att 'okej, ja, det kanske skulle vara det bästa för den elevgruppen, men det funkar inte, så utifrån dessa förutsättningar, vad är det bästa vi kan göra då?' liksom. Så jag upplever att ekonomin nästan alltid är överordnad ja".

Vi frågade vidare kring huruvida det fanns en obalans i samspelet mellan värdena för deras roll och till svar fick vi att alla lärare upplevde en relativt stor obalans där de ekonomiska värdena både behandlades mest och togs mer hänsyn till. Däremot framgick det att de demokratiska värdena och förhållningssättet till dem absolut inte urholkas, utan att de finns närvarande i det dagliga arbetet med eleverna. Dock läggs det mer tid och tankar åt att exempelvis hålla budget och hinna planera lektioner på minimalt utsatt tid än att sysselsätta sig med de demokratiska värdena på ett högre plan (vilket alla lärare gärna hade velat). Lärarna tvingas alltså ta lika stor hänsyn till båda värden, utan att det egentligen finns tid till det.

L2: - "Vi har fantastiska elever på den här skolan, de vill lära sig saker och så, att jag kan inte, jag har inte hjärta att liksom gå in där och 'jaha, vad ska vi göra idag, min arbetstid är slut, så jag har inte kunnat planera alls, vad ska vi göra liksom'? Det gör jag ju inte, utan då jobbar jag ju gratis".

Detta citat är tydligt angående till vilket grad lärarna offerar sin personliga tid och hur utförandet av tjänstemannarollen bara kan ske korrekt (enligt både vår teori och deras egna önskemål) om den tillåts inkräkta på den privata sfären. Vår analys av situationen, även om vi vill vara försiktiga med att lägga orden i deras mun, är att även om de själva inte menar att demokrativärdena är hotade av de ekonomiska värdenas dagliga överordning, så beror det delvis på att våra intervjuade lärare hade en vilja av att släppa in sin tjänstemannaroll i sitt privatliv.

Möjligtvis hade demokrativärdena (så som de utläses i skolkontexten) lidit i mycket större utsträckning och urholkats/underordnats ännu mer, om lärarna varit tydligare med gränsen privat/offentligt i sin tjänstemannaroll (och i sitt uppdrag). L3: beskriver som att "Det är inte alla som gör det, jag har några kollegor som såhär, de lämnar inte ut något nummer, de nås inte efter klockan 16, så..."

L3: - "Och det är ju lite ens eget fel, för man gör sig ju tillgänglig, man tänker på ungarna, nu är det ju tonåringar jag jobbar med och de är ju skitjobbiga hemma, men kanske inte så jobbiga i skolan, eller tvärtom, så att, att ha en öppen kanal till föräldrarna är ju superviktigt, att ha ett bra samarbete, och då gör man sig tillgänglig, men det har ju också en baksida, som att man blir uppringd halv nio på onsdagar, när man då är ledig".

Ovanstående citat kan även det ses som en bekräftelse på det vi antytt, det vill säga att lärarnas egen tid måste offeras för att balansen mellan värdena skall upprätthållas med relativt stor jämvikt. En av lärarna uttryckte också en förändrad syn på rektorsrollens uppdrag, vilken numera lutar mer mot ett entydigt fokus på de ekonomiska värdena, än en balans mellan båda. Som anställd kan det vara svårt att behöva hantera dessa värden jämlikt, när inte förvaltningen som helhet gör det. Detta skapar meningsskiljaktigheter kring vilka mål och medel man bör använda i skolan, när värdefokuset skiftar så mycket

mellan lärarna själva och deras närmsta överordnade i förvaltningen. Vi anser att hela detta resonemang, kring obalansen mellan värdena, och den ojämna prioriteringen mellan överordnade och lärare, ger sken av att lärarna har viljan, men har allt för dåliga förutsättningar i det system de verkar i, för att agera som demokratins väktare.

4.3 Lärarens tjänstemannaroll - ett kall?

De normativa teorier som Lundquist lägger fram, och som vi redogjort för löpande i uppsatsen, bör i sin helhet läsas som teorier vilka placerar tjänstemännen högt upp på en komplex ansvarsstege. Vi anser också att de kan konstatera att dessa teorier tillskriver tjänstemannen långtgående skyldigheter inom en rad olika områden, skyldigheter som sträcker sig längre än vad som behandlas strikt inom själva professionen. Vår ursprungliga uppsatsidé bygger på att vi som uppsatsförfattare skriver under på vikten av Lundquist teorier och vår uppfattning är att dessa bör och skall eftersträvas i den offentliga förvaltningen, då de är så pass viktiga för vårt samhälle. Vi menar att alla offentliga tjänstemän måste förhålla sig till balansen mellan värdena i vårt offentliga etos, samt vara medvetna om sin egen tjänstemannarolls innebörd och centrala roll, dels för medborgarna, dels för det demokratiska systemet.

4.3.1 Motsvarighet i verkligheten

Det framgår av intervjuernas resultat att de tre lärarna också håller med om Lundquists teorier på ett övergripande plan och de är helt överens om att deras roll medför ett stort ansvar och ett brett spektrum av skyldigheter. Dock framför lärarna ett flertal synpunkter som innebar att ovanstående konsensus kring tjänstemannarollen också måste kunna ses ur ett kritiskt perspektiv. Lärarna ansåg nämligen att teoretiserandet kring hur deras roll bör vara, i empirin får tendenser att leda till ett så kallat kall-tänk. Detta kall-tänk uppfattar vi som att deras yrkes- och tjänstemannaroll snarare utövas som ett uppdrag av intresse än ett strikt yrkesuppdrag. Tidigare i analysen tolkade vi lärarnas benämning av sitt arbete som ett uppdrag som positivt, eftersom det implicerar att de ser på sitt arbete som någonting viktigt. När vi nu istället behandlar lärarnas invändningar mot Lundquist teorier så leder deras syn på sitt arbete som ett uppdrag till att det också krävs ett personligt engagemang. Detta personliga engagemang tar sig uttryck i en uppfattning som innebär att man är lärare för att man "brinner" för det, vilket i sin tur kan leda till en sämre löneutveckling och man tvingas släppa in jobbet i sin privata sfär med god min.

L3: - "Därför att det är, det har lite att göra med lönesättningen, att har man ett kall, då jobbar man, man har ju sina arbetstider, alltså, jag jobbar femtio procent, men jag skulle säga att jag jobbar etthundrafemtio, alltså, det tar aldrig slut. Därför att man är lojal mot eleverna och föräldrarna, och man möts, till och med rektorn säger att; jaja, det vet man, att man får jobba lite mer när man är lärare... varför då? Vänta nu lite, och det är

lite därför vi försöker att undvika ordet kall, därför att vi vill inte bli behandlade hur som helst, som att vi gör vad som helst för den här låga lönen liksom, utan försöka höja lite statusen.. det har blivit bättre, det har det”.

L2: - “Ja, nej det är ett arbete, absolut. Och det är oerhört viktigt i skoldebatten, att man aldrig nämner det som ett kall, för det är när man gör det som vi halkar efter lönemässigt, det här är ett arbete, precis som alla andra”.

Även fast ingen av lärarna säger det rakt ut går det att läsa mellan raderna och förstå att de, trots kall-tänkets negativa klang, faktiskt har ett kall i utövningen av sitt arbete. Utan en känsla för och ett engagemang som leder till att alla elever ska ha rätt till bra utbildning, tror de intervjuade lärarna nämligen inte att de skulle utföra ett bra jobb. Däremot ställer ingen av dem upp på hur läraryrkets arbetsuppgifter och status har utvecklats. Vi anser att kall-tänket således bör ses som ett engagemang som läraren ska besitta i sin personlighet för att kunna utföra ett bra arbete, dock brister det när även förvaltningen och allmänheten har en bild av att det är så det bör vara. Detta ger uttryck för att synen på lärarnas tjänstemannaroll i empirin resulterar i dåliga arbetsförhållanden, där löneutvecklingen är allt annat än progressiv och utbildningen blir undermålig.

L3: - “Mmm, vi försöker ju att bli av med det här ordet kall. Men jag måste nog säga att har man inte kallet i sig, så blir man inte hundra procentigt bra som lärare, heller. Det krävs någonstans att man har ett enormt engagemang, och det är ju egentligen också, det kunde jag ju sagt förut också, men engagemanget och bemötandet, hur man möter eleverna, är enormt viktigt. Och har du då inte rätt känsla för det, som kanske kallet i sig då det, så kan det bli svårt, tror jag. Däremot hade det ju inte skadat att få betalt för det... ”.

Ovanstående citat kan sammanfatta en åsikt vilken alla lärare framförde under intervjuerna till följd av våra frågor som behandlade synen på deras roll. Sammanfattningsvis anser vi att läraryrket absolut inte får utformas utifrån ett kall-tänk med enbart tjänstemannarollens ansvar och skyldigheter i fokus, men heller inte enbart utifrån ett strikt arbetstänk där man ”bara är anställd”. Vi menar helt enkelt att Lundquist teorier kan få tendenser att luta mer åt kall-tänket när det omsätts i empirin och att utforma en så stark tjänstemannaroll med långtgående ansvar för det offentliga är nödvändigt för demokratin, men sätter mycket press på de personer som ska spela rollen.

5 Konklusion

Det var tydligt att lärarna identifierade sig själva som tjänstemän i den offentliga förvaltningen och att de ansåg att detta initierade en ytterligare dimension av ansvar. Det kan också konstateras att lärarna ser på sitt arbete som ett uppdrag, och inte som ett arbete, alla lärare kände sig som en del av någonting större i sitt dagliga arbete. Lärarna menade däremot att ansvarskänslan inte direkt var kopplad till den offentliga tjänstemannaroll de identifierat att de hade, utan snarare satt i deras personlighet. Ansvar för att uppmärksamma felaktigheter låg däremot inte i deras personlighet, utan var mer konkret kopplat till deras roll. De intervjuade lärarna anser att de organisatoriska förutsättningarna som de arbetar under idag, med kommunalt huvudmannaskap och inom offentlig sektor, inte har så stor påverkan på hur de uppfattar, eller agerar, i sin tjänstemannaroll. Som en följd av detta menade de att de såg på sin roll som relativt konstant, vilken inte är speciellt känslig för yttre omständigheter.

Alla lärare hade lätt att relatera till och uttrycka innebörden av den teori vi presenterade i och med de ekonomiska värdena i vårt offentliga etos. Lärarna kunde enkelt beskriva hur dessa värden tog sig uttryck i det vardagliga arbetet och påpekade att det fick stora konsekvenser för hur deras offentliga tjänstemannaroll fick möjlighet att utövas. De ansåg att ekonomivärdena begränsade dem i deras roll och att kraven på dem i form av tid och administration var allt för höga. Lärarna kunde därmed tydligt identifiera att de ekonomiska värdena var överordnade de demokratiska värdena. De framhöll själva att det är en viktig del i deras roll att beakta och förhålla sig till båda värdena i lika stor utsträckning, men att faktiskt agera som demokratins väktare (och se till att inget av värdena blir alltför underordnat) är otroligt svårt då fokus på vilket värde som prioriteras skiljer sig åt mellan de olika nivåerna inom förvaltningen. Bevarandet av de demokratiska värdenas innehåll sågs dock som en drivkraft för lärarna och de var noga med att demokratin skulle genomsyra allt.

Lärarna skrev alla under på hur Lundquists teori menar att den offentliga tjänstemannen bör vara och vilka skyldigheter de har, men de menar att teoretiserandet kring deras roll leder till ett slags kall-tänk i empirin. Detta kall-tänk menar de bidrar till synen av att deras arbete blir ett intresseuppdrag och inte ett yrkesuppdrag, vilket i sin tur influerar lönespridningen och yrkets status.

De frågeställningar vilka vår uppsats grundar sig i är huruvida grundskolelärare i Lunds kommun är medvetna om vad deras tjänstemannaroll i förvaltningen innebär samt huruvida den omfattande teori som Lundquist tillskriver tjänstemännen skiljer sig från hur de själva ser på sin roll. Den analys vi presenterat visar att det finns en medvetenhet kring vad det innebär att arbeta som tjänsteman i offentlig förvaltning, men att det finns vissa gemensamma skärningspunkter där den teoretiska tjänstemannarollens utformning inte får fullt medhåll i empirin. Överlag möttes dock Lundquists teorier av en god

förankring hos lärarna, då det fanns en övergripande vilja att ta ansvar, en förståelse för sin maktposition och en medvetenhet kring de långtgående skyldigheter som offentliga tjänstemän bör ha. För att tjänstemän inom den offentliga förvaltningen skall kunna anamma dessa normativa teorier än mer menar vi att de bör konkretiseras genom att exempelvis skapa större utrymme för reflektion och utveckling inom vad det innebär att vara offentlig tjänsteman. Detta förslag anser vi i skolan kan omsättas till skrivna riktlinjer som mer explicit behandlar deras roll i förhållande till exempelvis begrepp så som vårt offentliga etos. Vi ser ett värde i att tjänstemän på alla nivåer i förvaltningen får utrymme att utveckla en tydlig tjänstemannaroll bortom den profession de innehar, som utgår ifrån samma teoretiska och normativa grund. Vi ser denna konkretisering av Lundquists teorier som ett centralt och viktigt steg att ta för att bevara en offentlig förvaltning som genomsyras av kontinuitet, likvärdighet, öppenhet. Genom att ge alla offentliga tjänstemän samma teoretiska grund att stå på, men att låta dem resonera kring tjänstemannarollen utifrån sin egen profession, kan de alla agera som vårt demokratiska systems väktare, utifrån sina förutsättningar i systemet.

Slutligen vill vi återigen uppmärksamma att vår uppsats resultat inte går att generalisera eller omsätta till andra delar av den offentliga förvaltningen eftersom att den endast grundar sig på tre lärares subjektiva utsagor av hur de upplever sin verklighet. Däremot anser vi att lärdomar om hur faktiska tjänstemän tänker kring de centrala begrepp som teorin diskuterar ändå kan dras. Resultatet går inte heller att koppla till andra professioner inom den offentliga förvaltningen då vi enbart intervjuat lärare som närbyråkrater. Vi har trots detta besvarat vår ursprungliga undran kring hur tjänstemän längre ner i förvaltningen tänker kring tjänstemannarollen.

6 Referenslista

Esaiasson, Peter - Mikael Gilljam - Henrik Oscarsson - Lena Wängnerud, (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Fredriksson, Anders (2010). *Marknaden och lärarna*. Avhandling, Göteborgs Universitet. [Elektronisk] https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/23913/1/gupea_2077_23913_1.pdf
Hämtdatum: [2015-05-14]

Hysing, Erik & Olsson, Jan (2012). *Tjänstemän i politiken*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur

Hysing, Erik & Olsson, Jan (2012) [Premfors m.fl. 2009]. *Tjänstemän i politiken*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur, s. 9.

Lundquist, Lennart (1998). *Demokratins väktare: ämbetsmännen och vårt offentliga etos*. Lund: Studentlitteratur,

L1 : Intervju med lärare vid grundskola i Lunds kommun. 24 april 2015.

L2 : Intervju med lärare vid grundskola i Lunds kommun. 24 april 2015.

L3 : Intervju med lärare vid grundskola Lunds kommun 27 april 2015.

Lärarnas riksförbund (2006). *Yrkesetik i vardagen*. [Elektronisk] <http://www.lr.se/download/18.3970d67312655469fd580001703/1350672319696/Yrkesetik+i+vardagen.pdf> Hämtdatum: [2015-05-14]

Niklasson, Lars (2001). *Tjänstemannarollen i skolan*. SACO. [Elektronisk] http://www.saco.se/globalassets/saco/dokument/rapporter/2001_tjanstemannarollen.pdf?id=4127 Hämtdatum: [2015-05-14]

Rothstein, Bo (2013). "God offentlig förvaltning är Sveriges största tillgång" *Dagens Nyheter*, 2013-10-13. [Elektronisk] <http://www.dn.se/debatt/god-offentlig-forvaltning-ar-sveriges-storsta-tillgang/> Hämtdatum: [2015-05-17]

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr 2011)*. Stockholm: Skolverket. [Elektronisk] <http://www.skolverket.se/laroplaner-amen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan> Hämtdatum: [2015-04-22]

Bilagor

Bilaga 1

Intervju med Lärare 1. 8.00 2015-04-24

E: Emma Wikberger

L: Lovisa Röjd

L1: Lärare 1

E: Ser du på dig själv som en anställd av den här skolan/kommunen eller som en tjänsteman för en förvaltning? Är det mer ett ”jobb”?

L1: Jag tänker både och, mitt uppdrag i grunden är liksom ett tjänstemannajobb, ett uppdrag från liksom, regeringen. Medan att jag är anställd på den här skolan, har olika uppdragsgivare på det sättet, i form av rektor, eller vad säger jag, olika, många olika som berör arbetet.

E: Men ändå både och?

L1: Ja, ja, precis.

L: Men du har ändå reflekterat och tänkt över det, liksom att, du är en tjänsteman som jobbar i en förvaltning?

L1: Oja, och att man är del av en helhet, och att man är del av en tradition, och en historia kring utbildningsuppdraget liksom.

E: Jättebra, och som sagt, det här är liksom lite inledande frågor, så de är ganska stora, men vad innebär uppdraget att vara lärare, för dig?

L1: Ja, det är många saker, ja, men det är ju en fråga om... om vi ser till själva studiebiten först, så är det ju utveckling av elevens förmågor i olika kunskapsområden... ehm, när det gäller demokratisk liksom, skolning, att, att... växa som människa och sådär.

E: Och sen, lite kort om, jag kör på, om du ser lärarrollen... det här är väl lite mer en utopisk fråga, men som ett arbete, eller mer ett kall? Eller både och där också? Eller om du har tänkt på det liksom?

L1: Eh, jo, eh, jag tycker inte om ordet kall, alltså, jag ser det såklart som ett arbete, som jag tycker är väldigt stimulerande.

E: Ah, okej, då går jag vidare, sen som sagt så, som du svarade, så ser du ju dig själv som en tjänsteman och ah, en anställd, så vi tänkte att vårt första avsnitt är lite om den offentliga tjänstemannen och vad det betyder, när man jobbar i offentlig förvaltning. Vår teori som vi utgår ifrån utnämner väldigt specifikt att det offentliga måste ha en särskild ställning i vårt samhälle, och att de då också skall ha särskilda uppgifter, om man tänker i förhållande till demokratin som helhet och uppåt om du förstår. Och då kan vi konstatera att om det offentliga har detta krav, blir det ju så att de som jobbar där i har det ansvaret, tjänstemännen. Och jag läser ett citat, så att vi kommer i stämning ”den offentliga tjänsten har en särskild karaktär, som gör att man inte utan vidare inte kan applicera vardagslivet eller affärsvärldens regler på den, det är alltså en speciell roll med andra ansvarsuppgifter än inom andra

sektorer”, bara så att man skriver under på det. Och vi tänkte fråga lite frågor om det. Det här är ju lite samma, då men du får gärna utveckla om du vill.

E: Ser du dig själv som en offentlig tjänsteman och kan du relatera till den här offentliga tjänstemannarollen, alltså att du skriver under på att du har mer ansvar i och med din roll?

L1: Ja, ja, det skriver jag verkligen under på och är på det klara med.

E: Okej, men vad innebär det för dig i ansvarstermer om du tänker bara på det första som kommer upp?

L1: Jag tänker i första hand på skolans uppdrag, som gäller alla elever, och som skall gälla alla skolor, alla ämnen sådär, helheten så, och det är ju ett formulerat viktigt uppdrag, som gäller i hela landet. Och sen så är jag ju också då, jag representerar ju verksamheten, så ja absolut, jag har ett uppdrag som jag liksom, jag vet målet med det och jag ska göra det bästa av det liksom.

E: Men har du något exempel om du tänker på dig som offentlig tjänsteman, känner du att har något högre ansvar än var en privat anställd lärare har?

L1: Inte vad jag har tänkt på, och jag tänker också att det är väldigt mycket som person, så att nej jag har inte tänkt på det mer än att jag har ett offentligt uppdrag liksom, att det genomsyrar mitt arbete, och det är klart att det påverkar ju också mig som privat person.

L: Hur tänker du, alltså bara en vidare fråga där, hur tänker du att det påverkar dig som privat person?

L1: Jag tänker såhär, att i och med mina ämnen, jag har SO-ämnen, samhällskunskap och så vidare, så är det ju liksom väldigt mycket nutiden, verkligheten, det vi har runt omkring oss och jag försöker alltid att plocka in det i klassrummet och därför är det ju liksom en, det går ju ihop det där.

(Lampor slocknade, skratt)

E: Och som sagt, det är ju väldigt stora frågor, så fortsätt svara det första du tänker, för det är ju inte jättekongret liksom. Men i händelse av att något är fel på din arbetsplats, och det här kan ju vara svårt att ge exempel på, men det är klart att, ni jobbar ändå inom en organisation och en förvaltning där det kan uppstå problem, det kan ju också vara förvaltningen i stort, alltså kommunens politik för skolan och så, känner du då att det ligger i ditt ansvar att uppmärksamma det, eller är det mer om det direkt påverkar dina anställningsvillkor. Tänker du att det nästan ingår i din tjänstemannaroll, att ”ja det får jag nog ta tag i, eller liksom uppmärksamma”?

L1: Ja, ja men det får jag nog säga, alltså, jag har ju ett uppdrag som jag ska utföra, och är det någonting som jag anser inte är bra, så är det klart att jag kan reagera på det, absolut.

L: Och du känner dig trygg liksom i att göra det?

L1: Ja, sen tycker jag också att, jag tycker om styrdokumentet på skolan. Jag tycker de är tydliga och de tar upp det viktiga i skolan och utbildningen, sen så, det finns ju också en politisk sida av det, och jag menar, man kan reagera på politikernas tilldelning av resurser och annat liksom, men hur som helst så, man måste liksom utfärda ett så bra arbete som möjligt.

E: - Men tror du att det är mer hur du är som person än att du tänker utifrån lärar-skolan att det ingår i din roll? Vart tror du att det kommer ifrån, tror du att det är mer du som tänker att det är mitt jobb, eller att du har lärt dig att det ingår i rollen att uppmärksamma om det är

något problem inom organisationen och förvaltningen. Att det är ert ansvar, förstår du? Om man tänker lite ur roll perspektiv?

L1: Eh, jag tänker att det är svårt att svara på, men det är klart att just säga till och se hålla ögonen öppna nog ingår i min roll.

E: Ah, men jag tänker lite ur nyfikenhet, pratar man på lärarhögskolan mycket om er roll som tjänsteman i förvaltningen, alltså som en separat del, eller är det bara er roll i förhållande till eleverna?

L1: Jag tror att det är både och, nu är det ju längesen jag gick på lärarhögskolan, men där är det ju rätt mycket fokus på det pedagogiska, på det daktiska, liksom hur får man barn till att bli stimulerade och utvecklas, men det är klart att det finns den biten också.

E: Eh, om man tänker din roll, som offentlig tjänsteman, är den konstant, eller tänker man att du har de här ansvarsområdena oavsett till exempel politisk färg, att det skiftar? Det kan ju också vara över tid, eller politisk färg, eller ser du det som något ganska fast och konstant?

L1: Ser man bakåt, jag menar, det har ju skett en del förändringar inom skolan, och det måste man ju liksom, eh, hantera va, när det gäller nya läroplaner, nya betygssystem och sådär va, men där inget mer än att följa det liksom, göra det bästa av det, ehm, tänker inte så mycket på den politiska färgen på färgen sådär, nej.

L: Men märker du någon stor skillnad om det sker ett skifte i till exempel i kommunen, på riktlinjer, eller sådär, eller märks det nästan inte alls?

L1: Nej, nej. Det tycker jag inte, det stora förändringarna är de på nationell nivå liksom. Betygssystem till exempel.

E: Jag tror inte jag hade något mer om detta.

L: Då går vi över till lite andra typer av frågor, som handlar om, alltså vi utgör ju ifrån en teori när vi skriver den här uppsatsen, som är skriven utav Lennart Lundquist som du kanske har hört talas om och kanske har läst någon av hans..? En bok som heter "Demokratins väktare", där skriver han mycket som kallas ett offentligt etos, någonting som skall genomsyra förvaltningen och att tjänstemännen skall verka efter en uppsättning värden, som han ser det och det finns två olika värden, och det är ekonomivärden och demokrativärden, som han ser det, vilka är lika tunga, eller väger lika tungt liksom. Och det är fundamentala föreställningar som han ser det som, ah, han tycker att vårt samhälle bör styras efter dessa liksom. Och ekonomivärdena innefattar till exempel kostnadseffektivitet, produktivitet och så vidare, och demokrativärdena är mer, ah, han har skrivit offentlig etik, rättssäkerhet och politisk demokrati, och det tolkar vi väl lite som att, ja, allas lika rätt till deltagande, att det skall vara insyn, öppenhet, likabehandling och så vidare. Du får väl tänka på det på det sättet som man kan applicera de här värdena i skolan då liksom. Känner du att du har en ganska klar koll på de här värdena?. Och då tänkte vi koppla de här värdena lite till din roll som lärare. Och om du bortser från läroplanen, kan du känna att det finns ytterligare sätt som du är en väktare av demokratin som Lundquist kallar det, eller hur förmedlar du de här värdena?

L1: Jag är helt med. Jag tänker att de här värdena ska genomsyra allting va, i mitt bemötande av elever, i min undervisning, i kontakt med hemmet och sådär så ska de finnas. Stråvan efter att göra detta så bra som möjligt, få eleverna att känna sig trygga, att liksom stå upp för respekt och sådär mellan eleverna, och också i själva undervisningsarbetet, att det ska

genomsyra, och det gör det, på nått sätt känns det som man har det i ryggmärgen, det gäller att man kämpar med de frågorna, men att det sker automatiskt. Nu har ju jag de större barnen på den här skolan va, men det finns ju med hela vägen.

L: Och du känner ändå att det är något som är naturligt, att du inte behöver påminnas om det?

L1: Ja, och allting från sagt från korridorlivet till hur arbetet organiseras i klassrummet. Hur man får komma till tals, och framföra åsikter och så på olika sätt.

L: Tror du att det här är något som är generellt för tjänstemannarollen liksom, eller känner du att det är något som är naturligt för dig personligen? Känner alla lärare såhär?

L1: Jag kan inte säga att alla kan göra, men många. Jag stöter på det hela tiden.

L: Men känner du att det är något du har haft innan du var lärare, alltså att du som person kanske känner ansvar för dessa värden, eller är det något som kanske har utvecklats med din tjänstemannaroll?

L1: Ja, jag har nog det mer som person egentligen. Jag tänker, eller jag pratar ofta med eleverna om vad detta går ut på, vad gör vi här och vad ska vi liksom få med oss härifrån, och kan jag få dem att lämna grundskolan med en respekt för liksom, inställning till folk runtomkring, till miljö och ha med sig en teknik liksom, för att studera, utveckla sina kunskaper och ett intresse och ett engagemang, för samhället runt omkring oss så tycker jag att då är det lyckat för mig.

L: Om man sen går över på ekonomivärdena, finns det en skillnad i hur du skulle vara i din roll som lärare, och hur du faktiskt är med tanke på de krav som finns i hur du måste agera? Om man tänker, kopplat till ekonomivärden, skulle du vilja mycket mer, än vad du kan?

L1: Ehm, ja. Det skulle jag, absolut. Jag känner att vi måste alltid trola med knäna i grundskolan för att göra det bästa möjliga av de resurser vi har.

L: Så du känner dig på något sätt kanske begränsad i din tjänstemannaroll?

L1: Ja, jag känner mig begränsad. Och det är allt ifrån, om jag visste att jag hade fler lokaler, mer möjligheter både i tid och rum, det måste inte vara i pengar, utan verksamheten som sådan som ger mig olika möjligheter, skulle jag vara mer flexibel, varierad i mitt arbete, vilket absolut hade varit gynnsamt för eleverna.

L: Hur länge har du arbetat som lärare?

L1: Oj, *Skratt*, sedan nittiofem.

L: Känner du stor skillnad om man pratar om de ekonomiska värdena, kontra de demokratiska värdena i förvaltningen?

L1: Att det är ständigt ett prat om resurser, och att skolan måste klara sig på detta. Vi får hela tiden veta att, mer pengar blir det inte utan vi får lösa det liksom. Och att det är svårt många gånger. Jag har också min bakgrund på gymnasiet, och där var det mycket mer resurser.

E: Det märks sådan skillnad alltså?

L1: Ja det tyckte jag, och då tycker jag att det finns en orättvisa i det, varför ska yngre barn ha mindre resurser liksom?

E: Jag tänkte bara, det är ju lite luddigt så med värden, men om man tänker att, det är ju fakta att man måste hålla budget så, men eftersom du ändå säger att jag vill lära ut demokratiska förhållningssätt och det genomsyrar allting, och att lära ut värden, det kostar ju också pengar,

det tar ju lite ytterligare tid. Känner du någon gång att du kan dra en koppling till att demokrativärdena blir lite lidande på grund av ekonomivärdena?

L1: Ja men det är klart, bara det där med klasstorleken, det är ju en ekonomisk fråga. Om jag har 20 eller 30 stycken i det här klassrummet. Nu är det 30 i klassen, eller upp emot i alla fall och det är klart att det är en avgörande skillnad. Talar man om mindre gruppstorlekar och sådär så är det ju alltid ekonomiska argument som ställs emot.

L: Kan detta också hämma dig i din utövning av demokrativärdena?

L1: Det vet jag inte, men det ger ju mig en svårare uppgift i allt, att alltid behöva tänka på båda två och inte låta budget och ekonomi gå ut över eleverna. Man får också tänka sig, att på en sådan här skola där vi tar emot alla elever, och där målet är att alla elever skall gå i en vanlig klass, så har vi en enorm spridning på olika kunskapsnivåer, vi har en rad olika diagnoser i en klass, vi har väldigt mycket olika behov och det är klart att om jag hade haft mindre klasser eller, jag hade haft fler lärare här i klassrummet till gruppen, så hade det ju varit en avgörande skillnad.

L: Känner du att det pratas mer om något av värdena? Alltså bland er lärare, och på möten, inom förvaltningen?

L1: Nej, jag tror att det är någonting som man får ... det är som det är va, sen får man göra det bästa av det.

L: Om vi går tillbaka till det här med offentligt och privat, känner du att det finns någon skillnad, eller anser du som lärare och offentlig tjänsteman, att du har samma typ av ansvar som en som är anställd inom privat sektor. Jag tänker att de kanske har mer koppling till de här ekonomiska värdena, det ska vara produktivt och effektivt, man ska få nya elever till skolan, göra vinster och så vidare. Tror du att det skulle finnas någon skillnad i hur ni tänker på demokratiska värdena?

L1: Jo men det tror jag, och jag tror, jag ser mitt uppdrag som väldigt viktigt va, och ur den aspekten att jag arbetar med barn och ungdomar och liksom med hundratals ungdomar varje år och har gjort i .. ah, hur många år blir det?

E: Ja, vi är födda nittiotvå, så ja, 18-19 år?

L1: Ah, det är rätt så många ungdomar man kommer i kontakt med och kan jag då liksom få dem till att utvecklas positivt, både som människor och utbildningsmässigt, så är det ju klart jätteviktigt. Och går inte att jämföra med många andra jobb, där det är andra saker och andra målsättningar. Vi har ett så komplext uppdrag.

L: Men du tror ändå att det finns en skillnad mot privat anställda, att du som offentlig tjänsteman ser din roll ur ett annat ansvarsperspektiv?

L1: Jo jag tycker att vi har ett väldigt stort ansvar. Jag skulle upplevt mitt ansvar som annorlunda och mindre om jag hade jobbat med en rent ekonomisk verksamhet.

L: De värdena vi pratar om, anser du att din tjänstemannaroll, har ett ansvar för att inget värde blir överordnat det andra?

L1: Ja men det tror jag, men jag har nog inte tänkt på det så som ni beskriver, alltså använt de begreppen.

L: Känner du att du har, eller har du någon gång tänkt på att du har samma ansvar för det offentliga etoset, som Lennart Lundquist då benämner det, ekonomivärden och

demokrativärden, som en tjänsteman på en ganska hög nivå har .. Tror du att det finns någon skillnad i hur ni resonerar kring de här värdena?

L1: Jag tänker att det är vi som skall leva upp till det va, och leverera det här i verksamheten och det är inte säkert att dem längre upp i hierarkin, att de är medvetna alltid om vad det innebär, det jag menar är att det är vi som har ansvar för att se till att allt funkar ”på riktigt”.

L: Har du någon upplevt situationer ditt uppdrag kommit i konflikt med vad du uppfattar ingår i din tjänstemannaroll?

L1: Ehm, nej. Det tycker jag inte.

L: Och du hade i så fall känt dig öppen med att du hade kunnat säga till om det hade varit något?

L1: Att detta här strider mot vad jag uppfattar som vårt uppdrag, ja absolut.

L: En sista fråga var tänkt att handla om kommunaliseringen, men du jobbade ju inte ...

L1: Nej alltså det var ju sent 80-tal, och jag började jobba 95, då var det en alldeles ny läroplan och de hade precis infört betygssystemet med G, och VG.

L: Men kommer du ihåg några reflektioner från andra lärare då att, det här var dåligt, eller det här var bra eller..?

L1: Det har alltid funnits inom lärarkåren, det har skylts på kommunaliseringen, att det inte har varit bra. Men jag har inte någon uppfattning om det.

L: Men tror du att du hade sett på din roll annorlunda om du hade känt att du jobbar direkt under staten?

L1: Jag vet inte, och jag tror egentligen inte att det spelar så stor roll, utan det hade mer varit för skolan skull tror jag.

Bilaga 2

Intervju med Lärare 2. 11.00 2015-04-24

E: Emma Wikberger

L: Lovisa Röjd

L2: Lärare 2

E: Ser du dig själv som, eller tänker på dig själv som en tjänsteman, i den bemärkelsen, eller att ”jag är anställd” mer, av till exempel kommunen?

L2: Nej, men jag ser mig som en tjänsteman, absolut. Eh, fast jag är ju också anställd av kommunen, men jag ser mig som en tjänsteman ehm, på det viset att jag ska utföra de saker som åläggs mig av skolverket till exempel, vad gäller, ja men, bedömning och så ju till exempel, och där jag inte alltid har, samma åsikter som dem har, men det ligger ju i min tjänstemannaroll då att utföra det enligt dem.

E: Vad innebär uppdraget ”att vara lärare” för dig? Det är jättesvårt, men om man tänker lite så ansvar, är det ett kall...

L2: Kall, Nej!

E: Ah, Nästa fråga är om du ser det som ett arbete eller ett kall, då kan vi ta den först.

L2: Ja, nej det är ett arbete, absolut. Och det är oerhört viktigt i skoldebatten, att man aldrig nämner det som ett kall, för det är när man gör det som vi halkar efter lönemässigt, det här är ett arbete, precis som alla andra. Eh, sen, vad var det nu..?

E: Ja, förlåt, om vi går tillbaka, alltså vad det innebär att vara lärare.

L2: Ja men det innebär ju att vara liksom, hur ska man säga, att hjälpa eleverna framåt i sin kunskapsutveckling, att försöka jobba så att alla elever når sin fulla potential liksom, sen är det en resursfråga, och det har vi inte möjlighet till så som det ser ut idag, men att visa dem på andra perspektiv, liksom vidga för dem, jag är svensk och engelsk-lärare. Jag har svenska som andra språk och engelska, och då handlar det ju om att ge dem möjlighet att diskutera frågor som ligger dem nära, je men att hjälpa dem framåt på ett sätt som är intressant, roligt och meningsfullt och så för dem.

E: Jag ska ta lite om tjänstemannarollen också, och det här är ju lite samma, men vi läste ju lite om hur man ser på en offentlig tjänsteman, att det ändå är som särskilda uppgifter och att man inte bara, även om det är ett arbete, bara utför, liksom exakt det som står så, så du udnrar vi om du ser dig själv som en offentlig tjänsteman, alltså kan du relatera till den offentliga tjänstemannarollen så som vi läste upp den, lite så ett större ansvar för samhället som sådant.

L2: Ja, absolut det har vi, till exempel i värdegrundsarbete och att vi ... ja men om man jämför den offentliga skolan med friskolor och så, så även om friskolorna hävdar att det inte är så, så tror jag absolut att de säger nej till elever som det finns signaler om kommer att innebära mycket i form av extra stöd och hjälp och sådär, och det kan inte vi göra och ska inte vi göra och sådär.

E: Men anser du dig också ha ett ansvar, ah, det kan ju vara det du sade då precis, jämfört med en privat anställd på en privat skola.

L2: Inte jag, men skolan har ju det på något vis ja.

E: Sen har vi, man kan ju tänka om något är fel inom förvaltningen, så som organisation, eller förvaltningen inom kommunen som styrs mycket av politisk färg och så, om något är fel, anser du det ligga i din roll då att uppmärksamma det, eller är det någon annans uppgift?

L2: Nej, men det tycker jag är i varje tjänstemans roll, att om någonting är fel, att man uppmärksammar det.

E: Och att det ingår i tjänstemannarollen? Eller är det mer som person, att du känner, att så är ju jag som person, att du gärna står upp och säger att det här funkar inte?

L2: Ja det tycker jag väl ligger i tjänstemannarollen, på samma sätt som jag ... jag tycker att om man jobbar inom vård och omsorg och något är fel, att man ska liksom uppmärksamma det. Vi är här för elevernas skull och om någonting är, eller görs som är tokigt så, jag kan ta ett exempel: I den här kommunaliserade skolan som vi har nu så tror jag att skolan ibland används som en budgetregulator, liksom att här kan man spara och så får man siffrorna att gå ihop, och det känns som att kommunallagen då med krav på budget och så alltid är överställd skollagen, vilket är helt fel tycker jag. Så att, för så är det ju liksom, när man ser att en elev har ett behov som kostar pengar, så motiverar man ofta det med att det finns inga resurser, till exempel. Och då tycker jag att det är vår roll att liksom uppmärksamma det. Jag är fackligt aktiv och LR-ombud här också, och då är man ju med i lite sådana möten och får lite inblick i det. Och då försöker jag alltid att liksom, ”men hallå – skollag, elevens perspektiv då?”

E: Jättebra exempel. Och sen här liten reflektion kring kommunalisering och så, hur länge har du jobbat?

L2: Ja, sedan 97.

E: Men okej, då är det efter kommunaliseringen i alla fall. Men, du har ju ändå en tydlig bild av ”det här är min roll och mitt jobb”, är den bilden konstant, eller känner du att den tvingas skifta, eller att du medvetet skiftar den? Det kanske byter politisk färg, styrning?

L2: Under de här 17 åren, så har ju vår roll ändrats på så vis att det blir mindre tid till undervisning, och mycket till allt det här man läser i debatten liksom med administration och dokumentation. Och det ligger i lärarens minskade status tror jag, dessa krav.

L: Men känner du, om det skulle byta politisk färg i kommunen, i Lund, känner du att det blir några stora skillnader i hur de ser på lärarens roll, i hur de vill att du ska utföra ditt yrke liksom?

E: Eller får ni vara ganska konstanta liksom?

L2: Ja, men relativt konstanta skulle jag ändå vilja säga, jag tror ju ändå att, det har ju funnits en övergripande konsensus får man väl säga i Lunds kommun i att satsa på skolan och sådär, sen så kan det ju, i småsaker skifta lite. Men nej, det tycker jag inte att jag precis kan säga.

L: Har du läst mycket av Lennart Lundquist?

L2: Jag har läst, ah, i början på 90-talet ...

L: För det är ju då hans teorier vi väljer att utgå ifrån då när vi skriver uppsatsen, och han skriver mycket om någonting som heter ett offentligt etos, ehm, tänkte läsa lite kring det så att vi bara har en bakgrund.

L2: Ja, det behövs! Det är inte så att du kan hoppa över det. *Skratt.*

L: Lundquist menar att förvaltningen och tjänstemannen skall verka efter en uppsättning värden, som grundas i fundamentala föreställningar i om hur samhället skall styras. Och detta kallar han då offentligt etos och där finns det två stycken olika värden som han utgår ifrån, och det är demokrativärden – och det är ju då offentlig etik, rättssäkerhet, politisk demokrati, har han klassat där då, och för dig kanske det här inte blir, det är ju inte som att alla ska ha rösträtt som det här utspelar sig som i skolan, utan då blir det kanske insyn, öppenhet, allas rätt till delaktighet, likabehandling och så. Ekonomivärdena är till exempel rationalitet, kostnadseffektivitet och produktivitet liksom. Han menar att både demokrativärden och ekonomivärden i den offentliga förvaltningen skall tillgodoses lika mycket, i lika hög grad, man behöver båda två för att det skall funka. I en privat sektor så kanske han menar att ekonomiska värden väger mycket tyngre. Att de inte har lika mycket tankar kring de demokratiska värdena. Så då har vi några frågor kring det här, demokratiska och ekonomiska värden. Om vi går till din roll så, och om vi bortser från läroplanen, hur känner du rent spontant att du förmedlar demokratiska värden, och är du med på vad detta betyder som teoretiskt koncept?

L2: Ojoj, stor fråga. Mot eleverna är det ju relativt lätt tycker jag, där är det ju, där kan man, genom att presentera för dem, det här står att vi ska lära oss, och det kan jag ju inte kompromissa bort på något vis, utan det här står det att vi ska lära oss, hur ska vi göra det? Där kan man ju släppa in dem jättemycket. Och hur skulle ni vilja visa era kunskaper, hur ska vi jobba för att liksom, så till exempel ... Också genom att låta olika, ja, men på många olika,

låta olika uppfattningar komma till tals, när man väljer kulturyttringar, att det inte alltid är, ni vet, det. Men sen...

E: Om man tänker mer generellt, har du reflekterat över de värden vi pratar om? Och hur de påverkar dig i din tjänstemannaroll?

L2: Ja, men det har jag, jag har tänkt mycket på det, men som jag sade, att jag tycker tyvärr att rektorsrollen idag till exempel är alldeles för ekonomiskt inriktad, jag tror att de liksom itutas att hålla budget, det är liksom första prioritering och att det är genom att göra det och visa att man har en verksamhet som håller budget, eller till och med går med plus, det är så man gör karriär i skolvärlden idag tror jag. Vilket är synd, jag tycker att det pedagogiska ledarskapet där skulle vara mycket tydligare, men det är återigen, jag tycker ju då, jag är ju LR-ombud, och det är ju en utav LR:s absolut största frågor, att vi vill att skolan skall bli statlig igen för få en större likvärdighet, och att skolan inte skall användas som budgetregulator, att ”vi drar ner där lite för att kompensera lite och få siffor att gå ihop”, utan jag tror att det tänket är överordnat.

L: Men om man tänker på de demokratiska värdena känner du att du i din tjänstemannaroll bär något mer ansvar för dem än vad andra, icke offentligt anställda gör? Kanske svår fråga men...

L2: Ja, jag förstår, men nä, där tycker jag nog att alla vi är lika liksom delaktiga i samhället så, men sen kan man ju, ja där kan man ju komma in på sådana här diskussioner som: är det okej att en lärare är nazist, fastän man skulle kunna vara med i de här, vad de nu heter, men de partierna, men vara helt professionell och aldrig nämna det i skolan och så? Är det okej? Nej det tycker inte jag. Så på så vis, jag tycker ju att man, ja... Alltså, alla de här styrdokumenterna och så, som vi har, de är ju statliga, sen är det ju kommunen som har, eller som bestämmer på lägre nivå och jag gör ju som de säger, och så är det ju alltid också så att man är demokratisk på det viset att man, jag yttrar min åsikt innan, men sen får jag ju rätta mig i besluten liksom.

L: Om du bara kan försöka ge något exempel på hur du ser på lärare som demokratins väktare, tror du att alla lärare i sin tjänstemannaroll, både privat och offentligt har något ansvar i stort, utanför arbetsplatsen. Tror du att det ingår i er roll?

L2: Jag tycker att frågan är ... jag tycker att alla har samma ansvar, alla vuxna människor liksom, och sen så ligger det, det är återigen lite i det här gamla ”kall-tänkandet”, att som lärare är man en särskild person, eller förstår ni hur jag menar? Och jag vill inte bo utifrån det, så nej jag tycker nog att vi har samma ansvar mer. Sen så är ju jag som person, försöker verkligen att vara demokratisk och visa också på, hur ska man säga, i samhället utanför, i diskussioner och så, men åh, vad svårt. Det snackas så mycket om skolan, att ungdomar är si och så och invandrare är si och så, men nej det är inte min uppfattning, utan jag träffar fantastiska unga människor som vill och sådär, men det är ju mer jag som person, jag tror inte att man ska koppla ihop läraren så, eller förstår ni hur jag menar?

L: Tror du att lärare idag utbildas till att komma in i det här tänket kring demokratiska och ekonomiska värden, eller ligger det i deras person innan man ens börjar en lärarutbildning?

L2: Ja, ja, man hoppas väl att det ligger i deras, eller i allas, tidigare tanke, men jag tror också genom att prata om dem på lärarutbildningar på så, det är ju jätteviktigt och det kan ju öppna ögonen på folk och sådär

L: Då tänkte vi att vi skulle prata lite om ekonomivärdena som Lundquist benämner dem. Finns det någon skillnad i hur du skulle vilja vara i din roll som lärare, och hur kraven på dig gör att du måste agera?

L2: Mycket stora skillnader.

L: Kan du ge något exempel på vad det är du måste hålla igen på, eller vad man nu ska säga?

L2: Ja, det är, som nu, så har Lund ett fortbildningsprojekt, BFL, bedömning för lärande, det har ni, ah, det är från någon annan institution, det är nog psykologiska institutionen som har varit här och gjort någonting om det också, men det är ett flerårigt projekt, som alla pedagoger från förskola till gymnasiet i Lunds kommun genomgår, och det handlar om att bedömning ska vara framåtsyftande, att forskning visar att får man tillbaka ett engelskprov där det står 67/84, så det som elever gör då, första frågan hos eleven är: vad fick du? Så jämför de sig med varandra, inte vad är det jag kan, vad är det jag inte kan, och så. Så därför har vi slutat med att skriva betyg, så ska man istället skriva att ”på det här provet så visar du att du har kommit en bra bit med verbformerna, men du behöver öva mer på detta och blablabla”, så och det förstår ju alla att det tar mycket mer tid, och samtidigt så är ju vår arbetstid... men sen så finns det andra saker där det också kan utnyttjas som läresurser för varandra och kamrat, sådär, så att det är inte så att allting tar med tid, men ja, det gör det ju. Och samtidigt så ökar våra gruppstorlekar, och vår ram är samma, och kraven på dokumentation ökar och ehm, ja, och det går inte ihop, det förstår alla liksom. Och då säger rektoreorna, att då är du för, du har för höga krav, du får tagga ner på dem. Men samtidigt ska jag göra .. ah, så det går inte ihop. Och också med elever som man ser behöver särskilt stöd och sådär ...

E: Vad upplever du när ni har möten, eller i förvaltningen i stort att det pratas mest om, det har du ju svarat på, men är demokrativärden också närvarande, eller det är mest budget?

L2: Det är liksom inte så att de inte bryr sig om demokrati, men det är underordnat, så att ”okej, ja, det kanske skulle vara det bästa för den elevgruppen, men det funkar inte, så utifrån dessa förutsättningar, vad är det bästa vi kan göra då?” liksom. Så jag upplever att ekonomin nästan alltid är överordnad ja.

L: Om vi säger att du jämför dig med en offentlig tjänsteman som är högre upp i hierarkin, anser du att ni har samma ansvar för det offentliga etoset, att ni ska förmedla demokrati på samma sätt?

L2: Näe, fast alla människor möter ju människor på något vis liksom, och jag tycker att vi i en demokrati har samma, ja det tycker jag ... och sen är det ju såklart så att, det vet vi ju också att så är det ju inte. Olika människor känner olika för det också. Inom lärarkåren kan man ju också höra saker som att, va, det är inte okej att uttala sig så om elever. Och det kan man ju i alla delar, bland högre tjänstemän och så också säkert, men de har ju sina medarbetare och så att förhålla sig demokratiskt till, och jag tycker nog att det är ett ansvar som faller lika mycket på oss alla.

E: Lundquist ger ju er offentliga tjänstemän mycket ansvar och skyldigheter genom sina teorier, hur tänker du kring det förhållande till det kall-tänk som ni inte vill ?

L2: Det ju väldigt svårt att komma ifrån, det är ju där kallet kommer in, eller demokratitänket kommer in, då man känner att ni har rätt till en bra utbildning. Vi har fantastiska elever på den här skolan, de vill lära sig saker och så, att jag kan inte, jag har inte hjärta att liksom gå in där och ”jaha, vad ska vi göra idag, min arbetstid är slut, så jag har inte kunnat planera alls, vad ska vi göra liksom”? Det gör jag ju inte, utan då jobbar jag ju gratis. Och det är ju, jag menar hur många kompisar har ni som tänker bli högstadielärare eller gymnasielärare?

L: Men många nu faktiskt, som pluggar stats...

E: Min bror funderar på att bli gymnasielärare, och då är det ju så sorligt att se någon på så nära håll som skulle vara jättebra, och kan tänka sig utbilda sig till det, ändå liksom direkt tänker att ”kan man ens det...?”

L2: Jag tycker att ni skall vara fruktansvärt oroliga för vilka som skall undervisa era barn. Faktiskt, det är ett jättestort samhällsproblem.

E: Det skulle man skriva en egen uppsats om...

L2: Ja, men det är inget med kall, utan det här skall vara ett jobb där man får möjligheter att liksom... göra sitt jobb, inom den ramen som man har!

L: Tror du att du hade haft en större ansvarskänsla, eller hade du sett på din roll annorlunda, om skolan hade haft en statlig huvudman?

L2: Nej inte påverkat exakt hur jag resonerar kring roll och ansvar,, det är väl snarare för likvärdigheten och för risken att eh, kommunens budget får styra över pedagogiska och demokratiska värden. För att ansvarskänslan, den upplever jag att lärarkåren har och jag har. Så det är inte den som behöver bli bättre, utan det är våra förutsättningar att utföra vårt uppdrag under vår arbetstid. Isåfall är det för skolans organiserings skull som sagt.

L: Och sen så tänker vi bara en sista fråga, om du känner att det är någonting som går fel till eller sådär, vi har ju pratat mycket, och Lundquist pratar också mycket om att man skall säga till? Känner du att det ingår i din tjänstemannroll att säga till när något är fel, när det är oegentligheter eller ja när någon bedöms orättvist. Går du till din rektor, eller hur, vilka vägar ser du?

L2: Ja men det skulle jag nog göra tror jag. Det ansvaret kopplar jag till min roll, så som ni sade.

L: Känner du att det är så pass högt i tak så att du kan säga till om vad som helst egentligen som du märker är fel?

L2: Mm

L: Eller finns det grejer som man förbiser?

L2: Ja, alltså det där ju jätte, jätte svåra frågor. Och det är också var problemet finns någonstans. För alltså, man kan ju inte gå till sin rektor om det är så att man upplever att det är rektorns styrning utav skolan som är fel. Men där finns ju fackföreningar i så fall, och det är ju en väg att lyfta upp sådana saker.

E: Är det många, eller är alla... för jag jobbar för Akademikerförbundet, som också är ett fack, och då tänker jag, är det många som är anslutna ...

L2: Inte riktigt alla, nej.

E: Det är inte så tydligt? ...

L2: Nej, fast på vår skola, så är de allra flesta. Jag tror att vi kanske är 30 lärare ungefär, och så har LR 21-22 anslutna, och någon enstaka är i Lärarförbundet och sen så är det ju då 7-8-9 som inte är anslutna. Men sen ... Ja, det är svårt.

E: - Men det är ju en motpol, alltså via facket, det är ju en väg

L2: Ja.

L: Om det är eleverna som är något fel, alltså att något har hänt där, kanske det är lättare att gå till rektorn och att det finns olika vägar.

L2: Ja, då är det ju lätt. Men det blir ju alltid känsligare om det är så att jag upplever att en kollega, till exempel, skulle kränka, det har jag inte gjort, men ah, om jag skulle göra det så, det är ju alltid knivigt liksom. Men jag hoppas och tror att jag liksom skulle ta tag i det ändå.

L: Men det här med att du kände att ekonomivärden kanske håller på att ta över alla de demokratiska, det är ju ett jättestor problem verkligen, känner du att du genom att vara med i facket och LR, att du får utlopp för det där och att det kanske händer saker? Att det är den vägen du väljer att gå för att handskas med det problemet liksom?

L2: Ja, det tror jag att det är. Och jag tycker att, då har man ju också, jag sitter ju med rektorn var tredje vecka, eller hur ofta det nu är, och pratar om sådana här saker och då kan man ju gnaga in de där tankarna. Samtidigt som, och det måste jag verkligen säga, att en kommunal rektor på en högstadieskola har ju oerhört lite makt, vad gäller de här sakerna. De kan inte riktigt betala de som de tycker är bäst, de har ju väldigt strikt budget vad gäller så liksom, så det är ju inte alls som en privat ledare så. Och om man säger som vår rektor på den här skolan då, vi är ju 320 elever nu och skall växa till 360 och nu vid nyår så fick hon en biträdande rektor på 25 %, innan så har hon varit ensam ledare, för 350 elever, 35 personal. Och om man tänker sig ett privat företag i samma, 380, då har man en HR-chef, en ekonomichef, en försäljningschef, en marknadsföringschef, osv, och en kommunal rektor skall vara allt. Hon har ju också, eller han, har ju också en helt fruktansvärd arbetssituation. Så det, ja, skolan har ett jättestor problem med det.

Bilaga 3

Intervju med Lärare 3. 11.20 2015-04-27

E: Emma Wikberger

L: Lovisa Röjd

L3: Lärare 3

E: Tänker du på din roll och ditt uppdrag mer som en tjänsteman i förvaltningen, eller ganska strikt som en anställd?

L3: Det... jag har faktiskt funderat på det, för att ibland när man gör vissa enkäter så står det "är du tjänsteman eller är du anställd", och liksom, jag tänker att ja... vad är jag egentligen, förutom slav då? Men jag ser mig nog som tjänsteman ändå, för att det är ändå det här med

att ansvarskänslan är stark och jag tycker att jag har ett så pass viktigt jobb att jag nog kan kalla mig för tjänsteman i kommunen

E: Vad innebär det att vara lärare för dig? Det är svårt men ...

L3: Det innebär... det innebär stor glädje, stor utmaning, noggrannhet, ehm, kontroll av humör, tålmod, fascination och att varje dag är olik den andra, att man aldrig vet vad som kommer att hända, att man aldrig kan ha ett strikt schema, för att det går aldrig att veta. Man kan ha tankar, man kan ha tänkt någonting, men så har något hänt, eller så kommer något att hända och så blir det ett annat innehåll...

E: Och sen då, det blir ju lite att återknyta till den första frågan, men om du ser din tjänstemannaroll mer som ett arbete eller som ett kall?

L3: Mmm, vi försöker ju att bli av med det här ordet kall. Men jag måste nog säga att har man inte kallet i sig, så blir man inte hundra procentigt bra som lärare, heller. Det krävs någonstans att man har ett enormt engagemang, och det är ju egentligen också, det kunde jag ju sagt förut också, men engagemanget och bemötandet, hur man möter eleverna, är enormt viktigt. Och har du då inte rätt känsla för det, som kanske kallet i sig då det, så kan det bli svårt, tror jag. Däremot hade det ju inte skadat att få betalt för det...

L: Vad är anledningen till att ni vill bli av med benämningen kall?

L3: Därför att det är, det har lite att göra med lönesättningen, att har man ett kall, då jobbar man, man har ju sina arbetstider, alltså, jag jobbar femtio procent, men jag skulle säga att jag jobbar etthundrafemtio, alltså, det tar aldrig slut. Därför att man är lojal mot eleverna och föräldrarna, och man möts, till och med rektorn säger att; jaja, det vet man, att man får jobba lite mer när man är lärare... varför då? Vänta nu lite, och det är lite därför vi försöker att undvika ordet kall, därför att vi vill inte bli behandlade hur som helst, som att vi gör vad som helst för den här låga lönen liksom, utan försöka höja lite statusen.. det har blivit bättre, det har det.

L: Vilka ämnen är det du är lärare i?

L3: Jag har svenska, engelska, franska. Och så har jag specialpedagogik och en magister i pedagogisk och så är jag specialpedagog. Så jag har lite av varje. Och de ämnena jag har nu är egentligen bara, som egen lärare, är det engelska, men så är jag specialpedagog ute i svenska och engelska bland annat.

E: Jag fortsätter lite, mer om tjänstemannarollen. Vi utgår ifrån Lundquists teorin som säger att det offentliga har och måste ha en särskild ställning i samhället som stort, inte bara i förvaltningen. Om man skriver under på det här går man ju också med på att de som jobbar där i också har högre ansvarsuppgifter att ta ställning till. Och vi har ett citat här: "den offentliga tjänsten har en särskild karaktär som gör att man inte utan vidare kan applicera vardagslivet eller affärsvärldens regler på den" så att tjänstemannen är något separat, bara för att komma in i stämningen så, och det blir ju kanske lite upprepat så men ser du dig själv som en offentlig tjänsteman och kan du relatera till det vi läste upp?

L3: Absolut, ja det kan jag. Det vi diskuterade är verkligen nått jag känner en genomgående förståelse för, och ägnar en del tid åt att .. ja, tänka runt.

E: Vad innebär det för dig i ansvar?

L3: Jag har ett jättehögt ansvar, skulle jag vilja säga

E: Och skillnad då också mot om du hade jobbat privat?

L3: Det kan jag nog inte svara på, men alltså jag är ju som jag är, och jag hade nog varit lika lojal och engagerad även privat. Man är ju den personligheten man är på något sätt

E: Sen har vi då, i händelse av att något är fel på din arbetsplats, antingen här eller om man tänker förvaltningen i stort, känner du att det ändå ligger i ditt ansvar att uppmärksamma det?

L3: Hur menar du då?

E: - Vi tänker såhär, dels, arbetsplatspecifikt, budgeten, vi kan inte lära ut, det kan ju vara jobbigt då man måste gå emot rektorn, för att de ska hålla budgeten, eller om man tänker förvaltningen i stort, kanske politiskt att man uppmärksammar det så

L3: Det är egentligen ett dagligt bekymmer, så, skulle jag vilja säga. Det sitter människor på förvaltningen som inte har kunskaper om hur skolan fungerar, som sätter budget och som styr utan att egentligen fråga. Rektorn måste ju ta hänsyn till både uppåt och neråt i hierarkin om man säger så, skolan är ju egentligen ganska så plan, men då blir det ju krockar. Och vi har läromedel som är jättegamla, det finns inga pengar, vi får bara höra ”nej, nej, nej och nej”. Men ibland gör man ju små kupper så att ... *skratt*

E: Men du känner ändå att om det är någonting som ändå är, det kan ju vara olika vad man benämner som fel, men att det ändå ligger i ditt ansvar att uppmärksamma det?

L3: Ja absolut, och det gör vi, det är mitt ansvar. Vi försöker ju lösa saker och ting, sen kan det ju vara saker som är mycket märkliga hur de har kunnat fortgå, även om man har sagt ifrån tusen gånger.

L: Kan du ge något exempel?

L3: Ja, det kan jag ju faktiskt göra. För det är rätt så intressant, men det är jättehemligt, så det är inte jag som säger det.

L: Nej det är det inte.

L3: Det har att göra med en kollega, som är vikarie, som har visat sig inte fungerar över huvud taget, eller ja, till stor del inte fungerar så bra. Ändå blir det så att den här personen kommer att få ha förtur på tjänster som läggs ut och jag kan inte för mitt liv förstå hur det kan bli så, liksom när det är bevisat gång efter gång efter gång att det blir så fel i klasserna, betygssättningen blir fel men ändå...

E: Är det något som lärarkåren här, eller så, uppmärksammar då?

L3: Ja vi har pratat med rektorn flera gånger. Men hon har reagerat för sent, och jag kan inte, för det drabbar ju eleverna, jag kan inte förstå hur en sådan grej får hända bara.

E,L: Nej.

L3: Där känner jag att jag inte har någon makt alls, eller ja, vi, vi är ju flera i kollegiet som... att det är lite känsligt, att man skall gå på tå, att ingen säger något rätt ut, allmänt jobbigt tycker jag.

L: Men där gick ni ändå till rektorn liksom, men om ni känner att det är något problem med rektorn, att det är hon som handlar fel, eller, hur känner du att du skulle gå tillväga då?

L3: Oj, det har aldrig hänt, jag är sådär liksom att jag tycker alla rektorer är bra, jag är så naiv liksom. Jo men då pratar man i så fall med hennes chef ju.

E: Men det är ändå någon ni vet såhär vem det är? Att ni har någon typ av...

L3: Jo nu vet jag det, jag har blivit bättre på det, förut hade jag liksom ingen susning, men nu vet jag. Hon heter Eva Nilsson, Ett rätt!

E: Jättebra, sen så undrar vi bara om du tänker att din roll som tjänsteman är ganska konstant eller tänker du att det förändras ganska mycket om det byter politisk färg, om du tänker den som konstant eller flytande?

L3: Det är rätt så konstant, förutom när det slängs ut nya betygskataloger, alltså betygssystem, eller man får direkta direktiv, gör såhär och såhär. Men det inkorporerar man på något sätt i sitt dagliga... Och jag är ganska snabb med att lära mig det nya, och tycker väl att det gnälls för mycket över lag på sådant, det är väl inte så farligt. Nya betyg – so what liksom? Det är bara att titta på hur de ser ut, anpassa sig efter dem och jobba så, jag tycker inte att det är någonting så... Sen behöver man ju inte hålla på för ofta, för då blir det ju lite mycket. Men a, det skolverket säger, det är vi ju ålagda att göra, så det är inte så mycket mer.

E: Jättebra, jag tror att det var mitt

L: Om man tänker bara på sådana här förändringar så, har du hört något om, alltså, vi har pratat med de andra lärarna och så om, kommunaliseringen, om det hade varit någon skillnad på hur ni ser på er roll?

L3: Jag tillhör ju dem som tycker att skolan skall förstatligas, det har jag alltid gjort, ehm, jag vet inte om det hade blivit någon skillnad egentligen, många tror ju att det hade blivit en salig allena, det tror inte jag, jag tror ändå på att skolan skall bli förstatligad.

E: Men alltså om du tänker rent så spontant, det behöver inte vara någon motsvarighet i att det skulle vara så, men skulle du se på din roll annorlunda, om du ändå jobbade för staten?

L3: Nej, min roll är samma, det är bara att styrningen skulle stramas upp lite. För kommunen har för stor makt, det sitter inkompetenta människor som fritidspolitiker håller jag på att säga, nu är jag jätteelak, men liksom, och så ska de sätta sin stämpel på saker och ting och så kan det bli hur som helst.

E: Och du tror inte heller att det skulle påverka att du skulle känna mer ansvar?

L3: Onej, onej, jag känner redan ett stort ansvar i den här bemärkelsen egentligen, så nej, det tror jag inte.

L: Då går vi över på ett annat litet tema. Jo vi jobbar ju då utifrån teorier som Lennart Lundquist har skrivit, och han pratar om en uppsättning värden som han kallar offentligt etos, som han menar att vår förvaltning, och alla som jobbar där skall jobba efter, och där finns både demokrativärden och ekonomivärden. Ekonomivärden är till exempel rationalitet, produktivitet och att man skall vara effektiv, och de demokratiska är lite mer så att det skall vara öppenhet, allas rätt till deltagande, insyn, ja lika rättigheter över lag liksom. Han menar att de här demokratiska värdena kanske inte tillgodoses lika mycket i den privata sektorn, utan de har mer ekonomiska värden som de tar hänsyn till. Men inom den offentliga skall man ta lika hänsyn till både demokratiska och ekonomiska värden. Och så tänkte vi fråga lite frågor om det här och du får ju tänka det här relaterat till skolan liksom.

E: Bara för att flika in där, han menar ju att värdena aldrig får överväga varandra, att det främst är den tanken liksom...

L: Att båda två skall vara i lika åtanke liksom. Har du någon gång reflekterat över vad som kallas vårt offentliga etos? Alltså att det finns några grundläggande värden som alla bör handla efter i den offentliga sektorn?

L3: Nej, inte så konkret. Det är klart att vi har värden, vi måste respektera elever och föräldrar. Man har en viss roll som lärare, som, man får inte gå över vissa gränser, man kan inte på ett föräldramöte stå och säga vad som helst, hur som helst, utan man är ju en offentlig person, i en offentlig miljö och måste därför ... men jag har ju inte tänkt på det så utan, att man bara vet på något sätt, utan att man har fått någon, vi har ju inte fått direktiv egentligen så, kring detta ansvarstänk, så nej. Inte som jag direkt kommer ihåg, utan det är, det finns liksom normer, regler, etik som vi måste följa.

L: Tror du att det har med dig att göra som person, eller tror du att alla lärare kan känna det här ansvaret?

L3: Det är nog lite både och... det är nog lite både och tror jag. Men vi får ju inte uppföra oss hur som helst, mot föräldrar, mot elever, vi får ju liksom inte, och det är ju en ny rädsla som finns numera, att man är väldigt rädd för att anmäld till skolverket, man vaktar sina ord, och vaktar hur man gör. Det har jag märkt en stor förändring i. Nu har jag jobbat i, vad är det, 21 år, att det har liksom blivit, mer och mer, man måste ha ryggen fri, man måste liksom: har jag gjort det, har jag gjort det, har jag dokumenterat det, vad sade jag nu? Det här är jätteviktigt, det här måste gå ut till föräldrarna, annars blir jag anmäld, annars blir jag anmäld. Det är, den känslan, den finns på ett helt annat sätt än den gjorde förr, och det är väldigt obehagligt.

L: En rädsla liksom?

L3: Ja, och den styr

L: Men det är liksom inget man går igenom på lärarutbildningen att man ska ehm, följa någon

L3: Näe, alltså nu kan jag inte svara på det, för nu är det jättelängesedan som jag gick på lärarhögskolan, så ...

L: Men det är mer någonting som sitter i ryggmärgen liksom?

L3: Ja det är det nog, och sen pratar man ju om vad ska vi ta upp på föräldramötena, och med kollegor, och det kunde jag inte säga för att.. och den sade så, men då fick jag ju inte visa att jag blev jättearg eller jätteledsen, alltså det är mer det kollegiala, ibland måste man ju vara två när man möter föräldrapar för att de är aggressiva, för att få stöd liksom, fast det är ju lättare att möta föräldrar som är snälla och vänliga

L: Men om du tänker på de demokratiska och ekonomiska värdena, vad betonar man mest, när man tänker på möten, eller när ni pratar mellan kollegor, eller i förvaltningen?

L3: Ja, det är ju mycket ekonomi, ja, nej det går inte, nej det har vi inte pengar till, nej vi har inte pengar till det... Men vad gäller undervisning så är det mycket demokrati. Nu har vi haft det och det som tema, etik på nätet, och demokratin, demokratiska värden gås ju igenom på samhällskunskapen liksom, så i ämnesundervisning är det demokratin, eller i undervisningen med eleverna. Men vad gäller möten med rektor och kollegor så är det ju pengar som är ständiga bekymret.

E: Men tror du att det kan urholka tillslut, om det hela tiden betonas, det ekonomiska, inom organisationen och för er, att det till slut liksom, det går inte att fokusera på det i undervisningen heller liksom?

L3: Jag vet inte, det är svårt att säga liksom, och vad gäller demokrati så skriker ju facket vid möten, om det blir, om rektorn glömmer bort att tänka på, då säger facket; nej men det går inte för så, så, eller det kan vi inte göra för att... Urholka, nej jag tror inte det, för att man separerar det liksom, man låter inte det drabba undervisningen, det ska vara om vi står utan pengar helt och hållet, då blir det ju besvärligt. Då får man ju ta fram gamla stenciler.

L: Om du bortser från, för i läroplanen står det ju hur ni som lärare ska lära ut demokrati, men om du bortser från det som står där, hur tycker du att dessa demokratiska värden tar sig uttryck?

L3: Det är allmänt uppförande i klassrummet, man lär sig respekt, att inte tala när andra talar, att inte störa, att låta den som pratar tycka så, för det har den rätt att tycka, men man kan ändå tycka emot, men det behöver inte bli slagsmål för det, och det är egentligen dagligdags, och i korridoren, knuffas inte sådär. Jag brukar ibland om det har varit någonting, så tar jag ett vanligt papper och så skrynklar jag ihop det, och så rätar jag ut det, och så säger jag; vad är det här? Ehm, ett papper? Ja, mer? Ehm, ett skrynkligt papper? Mm, det här är ett blankt papper, det här är ett skrynkligt papper, såhär, de här skrynklorna går ju aldrig att räta ut, eller hur, nej? Nej, men såhär blir en människas själ om någon är taskig, och det är ju väldigt tydligt så. Så, sådana saker har vi. Ibland kan det vara anledning att ta in driver med sådant om det har varit mycket problem. Den här skolan är, vi har så himla snälla elever, det har varit något med Snapshat, det har det varit lite grejer så, och allmänt, de är väldigt slarviga, bortskämda med sina iPads, tappar dem och så, liksom, då får man ju också prata om, den här får du låna, hur ser den ut liksom? Alltså sådana värderingar.

L: Kan du se det också uppåt, alltså mellan lärare och i din roll liksom, om du utgår från dig som person, hur du handlar liksom på fritiden, eller har du med de här värdena, inte bara i ...

L3: Ja, jag är helt skadad, helt yrkesskadad, plötsligt, jag kom för några år sedan på för några år sen var det några ungdomar som stod och slet upp blommor ur några krukor, och jag bara: låt bli det där! Oj förlåt... *Skratt*

L: Men det finns ändå med hela tiden då liksom?

L3: Ja, det gör det, det gör det.

L: Tror du att det är någonting som ligger i tjänstemannarollen, eller är det något hos dig som person?

L3: Det är nog lite personlighet tror jag, det är såhär att jag har träffat andra som liksom har sagt att ja, ”men hon är lärare, för att hon ska förklara allting jätte grundligt”, så liksom, det är lite kul, men det tror jag nog att det följer med en.

L: Finns det någon skillnad i hur du skulle vilja vara som lärare, och agera, och hur kraven som finns på dig gör att du måste agera, om man tänker, det kanske är tid, resurser, planering?

L3: Ja, jag skulle vilja ha mindre administration, mer tid till att planera, mer tid framför allt till att planera med kollegor, som det är nu så möts vi i korridoren, för att det schemamässigt är omöjligt, så det skulle jag vilja. Jag skulle också vilja kunna vara rakare, med föräldrar,

vilket man inte riktigt kan vara, det går liksom inte, det är jättesvårt nu sitter jag med i EH – som är elevhälsoteamet som specialpedagog, och det är svårt där, med vad man kan säga och inte säga. Men annars så, nej, man anpassar sig liksom

L: Men vill man göra det?

L3: Ja, lite mer kanske

L: För om man tänker specifikt på de här ekonomivärdena, att det är väldigt mycket sparkray, och man kanske skulle vilja ha mindre klasser och att det finns sådana tankar liksom?

L3: Ja, och det går aldrig. Vi har väldigt stora klasser, vi har 30-klasser, och det är ett omöjligt uppdrag vi har, vi ska se varje individ, varje elev skall vi möta och se, och det går inte, när det är 30. Det går inte, sen att man ändå kan lyckas med sin undervisning, det är en sak, de kan få bra betyg och så, men fortfarande så sitter det, framför allt tysta flickor och så, som inte får den uppmärksamheten som de borde ha fått i stora klasser. Så kring 20 är väl max skulle jag vilja säga. Och vi vill ha mer pengar, vi vill utveckla våra digitala läromedel, ha mer av det. Finns inte pengar.

L: Det är ändå mycket sådant som kan göras då liksom. Anser du som lärare och offentlig tjänsteman att du har samma typ av ansvar som en anställd inom privat sektor? Vad tror du, det är en jättesvår fråga men ...

L3: Jag hoppas att det är samma, och jag tror att det är samma. Därför att lärarna på privata skolor, det är ju inte de som tar del av de här ekonomivinsterna, det är ju ägarna, det är ju ägarna som lägger ner skolorna, ehm, och jag kan väl inte säga att jag egentligen känner någon som jobbar privat, faktiskt, det jag har märkt, det är väl att de har större andel som inte är behöriga som jobbar. Det är väl det som jag har, och så har de lägre lön många gånger, om man tittar på lönestatistiken, så det är väl ägarna som drar in storkovan där.

L: Och om du tänker sen att din roll som lärare, om du jämför den med en offentlig tjänsteman som , vad ska man säga, sitter högre upp i hierarkin, alltså som jobbar med någonting annat.

L3: Mycket mer, mycket större ansvar

L: Du utövar ju ändå ditt ansvar här dagligen, men de kanske ser det från någon annan sida, eller hur tänker du kring det?

L3: Att de sitter och vänder papper och trycker på sina datorer, och skall få balansen att gå ihop, medan vi sliter här på golvet, det var därför jag sade slav innan, för det är lite så man känner sig ibland. Här händer saker, här uppe och så är vi här nere och försöker få saker att gå ihop., till trots liksom, det är lite sisyfos många gånger faktiskt, men man får ju inte ge upp, fast när man fick det orangea kuvertet, så är det faktiskt nästan snudd på att man gör det.

L: Ah, vi förstår, ehm, och det är ju liksom, nästa fråga är, har du upplevt någon situation då din profession eller din yrkesroll kommit i konflikt med förvaltningens riktlinjer, alltså både det som kommunen kräver av er som lärare att ni skall göra och det som kanske står i läroplanen, eller det som kommer från skolverket liksom, eller känner du att det är mest att anpassa sig och följa med?

L3: Ja, nej konflikt så det har jag inte, förutom lönesättning, som jag fortfarande tycker är väldigt märklig

L: Märker du att, alltså känner du att det blir, märker man någonting att det är på väg att ändras?

L3: Det har ju varit individuell lön in många år, men på något sätt är den ju ändå inte individuell, för hon får ju bara sätta, eller hon måste ändå sätta en viss summa liksom och då blir det ju inte, hon har ett tak liksom, nu råkar jag hamna i den övre hela tiden och det är ju jättetrevligt, men det är ju inte, jag skulle vilja ha ett löneyft på flera tusen, och det fick jag i och för sig med förstalärare, nu jobbar jag i och för sig halvtid, så då fick jag bara halva, men nu är det också osäkert om det får vara kvar, jaha, ska de ta min lön då om två år? Neehej, minsann, då slutar jag... jag vet ju inte hur de tänker. Och jag tycker väl att de som flesta av mina kollegor som inte, jag har stor respekt för de flesta här, det måste man ju ha för de som sliter, men det finns dem som sliter lite mer och det finns de som fortsätter fortbildas och som går på föreläsningar och som faktiskt gör det som vi är ålagda att göra, och andra som inte gör någonting och då kan jag tycka att varför ska de ha löneförhöjning? Det måste finnas ett incitament liksom någonstans för att det skall bli, man kan inte bara, ja men jag är två år äldre än den, ja men och? Vad har du gjort i år? Det måste ju ... där skulle jag vilja se en större spridning, jag tycker att lönespridningen är för liten, om jag ser på vem som gör vad i det här huset. Och så är det många som mig som tänker, när jag har pratat med dem på andra skolor, liksom att det är väldigt lika lönesättning, fast det är många som, men sen finns det ju den hälften som tycker att alla ska ha lika mycket varje år, som tycker att det är mer rättvist och det kan man ju diskutera tycker jag

L: Men om du känner att, typ som det med lönerna, hur gör du för att visa att du tycker att det är fel?

L3: Jag säger det, vi har ju lönesamtal, eller utvecklingssamtal, eller vad heter det, samtal med chefen. Och sen pratar jag med facket, alltså man har ju den diskussionen liksom, bland kollegor och så.

L: Det uppmärksammas i alla fall?

L3: Ja, men vi kan ju inte göra så mycket, det finns ju inga pengar

L: Och om man säger att den offentliga förvaltningen är, ja, Sverige är en representativ demokrati så, det är folket som röstar och så ser man till Lunds kommun, känner du att ni står för det som röstas fram, att det skiftar politiskt? Eller känns det också ganska konstant?

L3: Det är också ganska konstant, alltså, vi håller skeppet flytande, oavsett vad de hittar på, det är väl ungefär så, sen så finns det ju vissa politiker som försöker liksom hitta på saker, men jag tycker inte att det märks sådär jättemycket, de håller ju på nu med något förslag om att den här skolan är en stor skola, eller en mindre skola, och så ska det flyttas elever hit och dit, men det blev ju nedröstat av medborgarna, de blev ju jättearga och folk som bor här vill inte att deras barn ska gå ända bort i Fågelskolan, men det ligger nog någonstans, för då var det just tjänstemän som fick för sig detta, både politiska och i förvaltningen, så vi får se vad det blir av det, mycket spännande, men som sagt, oavsett vad som händer i stora världen, så är man ju här, försöker få det att fungera.

L: Jobbar på som vanligt..?

L3: Ja, utom när det är direkta direktiv som måste följas, och det gör vi ju naturligtvis då, men det är inte super-ofta det kommer från kommunens sida, utan det är ju Skolverket och då måste man ju göra det så.

L: Om man ser Lennart Lundquists teorier, han tillskriver ju offentliga tjänstemän ett stort ansvar med sin normativa teori, nu har vi ju bara gått igenom väldigt lite, men mer såhär ska det vara, hur tänker du på ordet kall utifrån detta?

L3: Ja men jag är ju med på vad vår roll innefattar, fast det är ju där det brister faktiskt. Man kan ju få samtal på kvällen från föräldrar...

E: Ja, och det är ju vad andra har för syn också, att ”ja men de är ju alltid lärare”.

L3: Man är ju alltid lärare, 24 timmar på dygnet, skyldigheterna sipprar in på alla möjliga plan..

L: Att andra tillskriver er den rollen liksom, att ni skall vara tillgängliga och så.

L3: Och det är ju lite ens eget fel, för man gör sig ju tillgänglig, man tänker på ungarna, nu är det ju tonåringar jag jobbar med och de är ju skitjobbiga hemma, men kanske inte så jobbiga i skolan, eller tvärtom, så att, att ha en öppen kanal till föräldrarna är ju superviktigt, att ha ett bra samarbete, och då gör man sig tillgänglig, men det har ju också en baksida, som att man blir uppringd halv nio på onsdagar, när man då är ledig.

L: Vet man om att man får ta på sig det här extra ansvaret, när man blir lärare?

L3: Det är inte alla som gör det, jag har några kollegor som såhär, de lämnar inte ut något nummer de nås inte efter klockan 16, så, och det är faktiskt lite manligt-kvinnligt så, kvinnor har lite större, nu tappar jag ordet, ja, trillar lättare dit åt det hållet, medan männen tar det mer som att arbetstiden är slut nu. Jag vet inte vad det beror på, det är jätteintressant, skulle vilja göra en studie på det någon gång, den skillnaden där.